

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická Teologická fakulta

Ústav dějin křesťanského umění

Dějiny křesťanského umění

Hana Rabenhauptová

Zámek Kratochvíle – štuková a malířská výzdoba

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Martin Zlatohlávek

2010

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.“

V Prachaticích dne 16. 3. 2011

Poděkování v mé bakalářské práci patří kastelánovi Mgr. Vojtěchovi Troupovi a zaměstnancům zámku, včetně restaurátorů, kteří mi umožnili získat podkladové informace k mé bakalářské práci. Děkuji vedoucímu mé práce PhDr. Martinovi Zlatohlávkovi za jeho věcné rady, podněty a konzultace. Lucii Rabenhauptové za poskytnutou pomoc při korektuře.

OBSAH

Úvod.....	5
Literatura k tématu.....	6
1 Historie Kratochvíle	7
2 Tvůrci zámku Kratochvíle a její výzdoby	11
2.1 Baltassar Maggi z Arogna.....	12
2.1.1 Architektura vili a její vnitřní uspořádání.....	15
2.1.2 Architektura kostela Narození Panny Marie.....	18
2.2 Georg Widmann	20
2.3 Antonio Melana.....	21
3 Malířská výzdoba	22
3.1 Malířská výzdoba v exteriéru.....	25
3.2 Malířská výzdoba v interiéru	27
3.2.1 Malířská výzdoba v kostele Narození Panny Marie	27
3.2.2 Malířská výzdoba ve vile.....	29
3.2.3 Malířská výzdoba v ostatních budovách zámeckého komplexu.....	34
4 Štuková výzdoba	35
4.1 Štuková výzdoba v Kostele Narození Panny Marie.....	36
4.2 Štuková výzdoba ve vile	37
4.2.1 Štuková výzdoba v Ložnici.....	38
4.2.2 Štuková výzdoba v Předpokoji	40
4.2.3 Štuková výzdoba Velkého Zlatého sálu.....	42
5 Restaurování na zámku Kratochvíle.....	50
Závěr	55
Seznam použitých pramenů.....	58
Seznam příloh	60

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je zámek Kratochvíle a jeho štuková a malířská výzdoba. Je to kulturní památka, která v současné době prochází velkou změnou. Mění svůj vzhled, styl, image. Je to velký zlom, protože doposud byla Kratochvíle spojována především s československým animovaným filmem, večerníčky a loutkami.

Ve své práci bych ráda zmapovala štukovou a malířskou výzdobu zámku Kratochvíle – tzn. v celém objektu areálu, výzdoba v exteriéru, v kostele Narození Panny Marie a v hlavní obytné budově. A představila zámek jako jedinečný klenot plný nádherných maleb a štukových reliéfů, které se i přes někdy ne příliš šetrné zacházení, dochovaly v dobrém stavu. Mohou tak být i pro dnešního návštěvníka velkou inspirací a důkazem o mistrovství dávných umělců. V posledních letech se malbám i štukům na Kratochvíli dostalo zasloužené restaurátorské péče. A proto si myslím, že je teď ten vhodný čas připomenout zašlou krásu zmiňovaných děl, jejichž autory jsou Antonio Melana a George Widmann. Ve své práci připomínám jednotlivé náměty a motivy, které byly v minulosti rozpoznány a dokládám to na bohaté fotodokumentaci, která byla pořízena po restaurátorských zásazích. Ve štukové výzdobě se zásahy – očištění, vyspravení a pozlacení, nejvíce přibližují podobě renesance. V malířské výzdobě zásah restaurátorů byl citlivější jak dokládají fotografie v příloze.

Práci jsem rozvrhla do pěti kapitol s dalšími podkapitolami. V první kapitole představuji celou historii zámku až do současnosti. Další kapitoly patří mistrům Kratochvíle – architekt Baltassar Maggi z Arogna, malíř George Widmann a štukatér Antonio Melana. Jako podkapitoly k Baltassaru Maggi jsem zařadila architektonické rozvržení jednotlivých prostor celého zámku, pro lepší orientaci v dalších kapitolách. Stěžejními kapitolami mé práce jsou odstavce o štukové a malířské výzdobě areálu zámku Kratochvíle, doplněnými ikonografickými popisy. Kapitulu o malířské výzdobě jsem rozdělila na menší podkapitoly, kdy nejdříve popisují malířskou výzdobu v exteriéru zámku Kratochvíle, dále malířskou výzdobu v interiérech kam patří i kostel Narození Panny Marie, hlavní obytná budova – vila a ostatní budovy v zámeckém komplexu. Kapitulu o štukové výzdobě jsem rozdělila do podkapitol jednotlivých pokojů kde se tato výzdoba vyskytuje a jednu podkapitolu o pokojích kde štuková výzdoba nedominuje. Závěrečnou kapitolu jsem nazvala Restaurování na zámku Kratochvíle, kde jsem shrnula všechny dosavadní restaurátorské opravy v areálu.

Literatura k tématu

Do své bakalářské práce jsem čerpala informace z několika publikací a článků. V první velké kapitole, kde pojednávám o historii zámku Kratochvíle to byla stěžejní kniha Václava Březana Životy posledních Rožmberků, kde je zachycena historie Rožmberků od roku 1546 – 1612. Byl to velice cenný pramen z té doby, ale samozřejmě jsem ho ověřovala v novějších publikacích o historii rožmberského rodu např. Josef Haubelt: Jakub Krčín z Jelčan z roku 2003, Jaroslav Pánek a jeho životopisná kniha Vilém z Rožmberka z roku 1998. Březanovi záznamy jsem také porovnávala s knihou od Jarmily Krčálové, Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě z roku 1986. Čerpala jsem také ze Soupisu památek historických a uměleckých v království českém – Okres Prachatický od Jiřího Sedáčka a Františka Mareše z roku 1913. Mladší historii o zámku Kratochvíle - o Eggenbercích a Schwarzenbercích jsem čerpala z knihy Jihočeské dominium od Pavla Juříka a o současnosti jsem brala informace z průvodcovských textů od Alexandra Vondřicha a Vojtěcha Troupa.

V druhé kapitole o umělcích mi byla oporou kniha Jarmily Krčálové Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě z roku 1986. Jde o jedinou publikaci zabývající se životem a dílem architekta Baltassara Maggiho. Informace o dalších mistrech zámku Kratochvíle jsem našla pouze jako kusé útržky v člancích např. od Milady Matyášové – Lejskové v časopise Umění z let 1960 a 1963. Tyto články od Matyášové – Lejskové byly důležité pro moji stěžejní kapitolu o malířské a štukové výzdobě, kde jsem samozřejmě konfrontovala informace z článků, s dalšími prameny např. František Středa – Zámek Kratochvíle, Sedláčkovi a Marešovi Soupisy.

V závěrečné kapitole o restaurování jsem vycházela z rozhovorů s kastelánem zámku Kratochvíle. Konzultace s panem Vojtěchem Troupem, byly pro mne cenným zdrojem informací. Pan kastelán byl přítomen u všech restaurátorských prací, které na zámku probíhaly od 80. let. Údaje a fakta o starších opravách jsem zpracovávala především z průvodcovských textů a z restaurátorských zpráv. Některé dokumenty mi poskytli restaurátoři v elektronické podobě, ještě nejsou zveřejněny, některé nejsou ještě uzavřeny.

1 Historie Kratochvíle

Zámek Kratochvíle, jako ojedinělý architektonický koncept a z velké části dochovaná hodnotná původní výzdoba společně, tvoří jednu z nejvýznamnějších památek pozdní renesance v Čechách.

Zámek Kratochvíle byl postaven v druhé polovině 16. století jako místo reprezentace, zábavy a odpočinku Viléma z Rožmberka. Ale vraťme se na úplný začátek. Původně na místě dnešního zámku Kratochvíle stál na konci 15. století selský dvorec Leptáč. První zmínky o Leptáči pocházejí z roku 1401, stál v severní části dnešní zahrady zámku. Majitelem byl netolický občan Mikuláš Kugl, správou patřil pod Klášter Zlatá Koruna. Počátkem 15. století se Leptáč dostal do rukou Oldřicha II. z Rožmberka, jednoho z nejmocnějších šlechticů v tehdejší společnosti. Jeho nejstarší pravnuk Vilém z Rožmberka roku 1569 jmenoval regentem celého rožmberského dominia Jakuba Krčina z Jelčan¹ a při této příležitosti mu věnoval Leptáč s tvrzí, dvěma vesnicemi a dvorem.²

Krčín dvorec Leptáč upravil a přestavěl, nechal ho vymalovat loveckými výjevy. Kolem tvrze zřídil rozsáhlou hrazenou oboru, která měřila po obvodu dvě staročeské míle, tj. 18,5 km, a patřila mezi největší v tehdejších Čechách. Protože byl Krčín velmi dobrý obchodník a ekonom, spočítal si, že v případě vymření Rožmberků (což bylo velmi pravděpodobné) by mohl o netolický dvorec přijít. Od počátku se totiž táhl spor s Klášterem Zlatá Koruna o zmiňovaný majetek. Původní přivlastnění Leptáče a okolí Oldřichem II. z Rožmberka nebylo čisté, a proto si představitelé kláštera na Leptáč i po století dělali nárok. Jakub Krčín s nimi navíc nebyl v příliš přátelském vztahu. Vyměnil tedy Leptáč za městečko Sedlčany a deset přilehlých vesnic. Leptáč se tak v roce 1579 dostal zpět do rukou Viléma z Rožmberka.³

---

¹ Krčín začínal jako úředník na panství Viléma Trčky z Lípy a na Veléši. Od roku 1559 byl hospodářským správcem na statku augustiniánského kláštera v Borovanech. Poté přešel do služeb Rožmberků. Byl jmenován krumlovským purkrabím. Byl také vynikajícím stavitel jihočeských rybníků (Počátek, Svět, atd.). Roku 1590 odešel ze služeb Rožmberských a přesídlil na Křepenic, kde pravděpodobně zemřel. [Srov. HAUBELT Josef: Jakub Krčín z Jelčan, Praha: Rodiče, 2003.]; a také [Srov. MÍKA Alois: Osud slavného domu – Rozkvět a pád rožmberského dominia, České Budějovice: Růže, 1970.]

² Srov. JUŘÍK Pavel: Jihočeské dominium, Praha: Libri, 2008, 76 - 77.

³ Srov. BŘEZAN Václav: Životy posledních Rožmberků, Praha: Svoboda, 1985, 293-294. a také srov. MÍKA Alois: Osud slavného domu – Rozkvět a pád rožmberského dominia, České Budějovice: Růže, 1970, 166 - 167.

Roku 1581 žádal Vilém z Rožmberka císaře Rudolfa II. „aby mu touž voboru i to stavení za tvrz vysaditi a vyzdvihnouti a též tvrzi tak znovu vysazené jméno, totiž Kratochvíle ráčil dáti.“⁴ Již od toho roku se na dvorec sváželo kamení, cihly a ostatní materiál ke stavbě nového sídla, i přestože teprve v roce 1583 pověřil Vilém z Rožmberka stavitele Baltassara Maggiho z Arogna, aby mu postavil po vzoru severoitalských kasin lovecký zámek. Vilém chtěl využít renesanční manýristické cítění tohoto stavitele.⁵

V květnu 1583 dal příkaz Jan Netolický z Turova, správce netolického panství, k založení základů pro vilu. Přípravné práce doprovázelo i zboření původního dvorce Leptáče.⁶ Materiál takto získaný byl používán ke stavbě nového sídla Kratochvíle. Stavba tedy probíhala v letech 1583 – 1589. Centrální hranolovou stavbu vily architekt obklopil vodním příkopem, zahradou a ohradní zdí členěnou obytnými baštami určenými pro hosty, hospodářskými prostory v jižní části předzámčí a zámeckou kaplí Narození Panny Marie. V zámeckém vodním příkopě byly nainstalovány různé prazvláštní stoje a mechanismy pro obveselení, které poháněla voda. V roce 1586 se započalo s malířskou a štukovou výzdobou. O tři roky později přijel na Kratochvíli papežský nuncius a barský biskup Antonius Putteus a 22. července 1589 vysvětil kostel Narození Panny Marie.⁷

Vilém z Rožmberka v roce 1592, velice brzy po dokončení zámku Kratochvíle, zemřel. Podle dědického práva připadla stavba Petru Vokovi, tedy mladšímu bratru Viléma z Rožmberka. Na Kratochvíli však stále probíhaly dokončovací úpravy v zahradě. Petr Vok Kratochvíli příliš nevyužíval, jeho oblíbeným místem byla Třeboň. I přesto se na zámek Kratochvíle odstěhoval se svým dvorem na jeden celý rok, když v Českém Krumlově vypukl mor (1598). Již v té době také řešil problém se svými velkými dluhy (zadlužil se např. díky nákladné výpravě proti Turkům). Situace vyústila v obchod, ve kterém Petr Vok prodal Kratochvíli i celé českokrumlovské panství Rudolfu II. Bylo to v roce 1601 a Petr

---

⁴ ANTL Theodor: Dějiny města Netolic, Netolice: 1903, 114.

⁵ Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě, Praha: Academia, 1986, 31.

⁶ Větší část dvorce byla zbourána v roce 1654. V severovýchodním rohu byl zachován pouze jediný domek, který sloužil jako ubytovna pro bažantníka, a byl zbourán až v roce 1696. Je dochován na obraze Eggenberského malíře Jindřicha de Verle z roku 1686. [Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v království českém – okres Prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 92.]

⁷Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě, Praha: Academia, 1986, 31 - 32.

Vok tak získal 210.000 kop míšenských grošů v hotovosti a navíc mu bylo odepsáno 340 000 míšenských grošů z dluhu.⁸

Rudolf II., ani žádný jeho nástupce, na Kratochvíli nikdy nebyl. Nechal si zámek vymalovat Bartolomějem Beránkem - Jelínkem na několika vedutách.⁹ V této době se na vile i kostele opravoval krov. Při vpádu vojsk pasovského arcibiskupa Leopolda, kolem roku 1607, byla Kratochvíle vyloupena a značně poškozena, zvěř v oboře byla zcela vybita.¹⁰

V roce 1622 Ferdinand II. Štýrský, tehdejší představitel Habsburského rodu, věnoval zámek Kratochvíle svému rádcí Oldřichu z Eggenberka¹¹ jako dar za věrné služby. Majitelem Kratochvíle byl až do roku 1634. Po něm zdědil majetek jeho syn Jan Kristián I., jehož manželkou byla Marie Arnoštka rozená ze Schwarzenberku. Jan Kristián I. ve své závěti odkázal všechen nemovitý majetek v Čechách své ženě Marii Arnoštce a ona ho pak odkázala synovci Adamu Františkovi ze Schwarzenberku.¹²

A tak v roce 1719 se Kratochvíle dostala dědictvím do majetku Schwarzenberků. Ti však zámek přestali používat jako lovecký a v prostorách zámku zřídili úřednické byty. Roku 1844 byl zrušen byt v horních prostorách vily a následující rok byl zřízen Janem Adolfem II. v přízemí ústav pro sirotky schwarzenberských úředníků. V jídelně v přízemí byl zřízen archiv netolického a prachatického panství. Pár let zámek sloužil také jako skladiště.¹³

Jedna z největších stavebních úprav zámku, která výrazným způsobem narušila původní kompozici, proběhla v letech 1762 – 1764. V té době byla snesena původní vlašská jednohřebenová střecha (která je zachycena na vedutě Jindřicha de Verle [viz Příloha č. 1],

---

⁸ Srov. BŘEZAN Václav: Životy posledních Rožmberků, Praha: Svoboda, 1985, 560. a také Srov. MÍKA Alois: Osud slavného domu – Rozkvět a pád rožmberského dominia, České Budějovice: Růže, 1970, 190 - 191.

⁹ Tyto důležité dokumentární malby jsou dnes bohužel nezvěstné, i přestože by byly velkým zdrojem informací o tom, jak Kratochvíle na počátku 17. století vypadala. [Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě, Praha: Academia, 1986, 32.]

¹⁰ Srov. tamtéž, 33.

¹¹ Oldřich z Eggenberka (1568 - 1634) - štýrský šlechtic a také tajný rada císařského dvora, který po bělohorské porážce získal od císaře Ferdinanda II. Habsburského i českokrumlovské panství. A za skvělé služby císaři získal knížecí i vévodský titul. [Srov. JURÍK Pavel: Jihočeské dominium, Praha: Libri, 2008, 103 - 108.]

¹² Srov. tamtéž. 116 - 119

¹³ Srov. STŘEDA František Dl.: Zámek Kratochvíle, Umělecké památky 3, Praha: nakladatel F. Topič, 1916, 6.

kteřá byla nahrazena dvouhřebenovou mansardovou střechou. Při zmiňované přestavbě byla zničena renesanční lunetová římsa a vlašské komínky, které střechu zdobily. Byly také vybourány podkrovní pokojíky, určené Vilémem z Rožmberka za obydlí fraucimóru. V průběhu 19. století se na klenbách ve vile a v kostele několikrát projevíly statické poruchy a bylo nutno je zajistit. Schwarzenberkům zámek Kratochvíle patřil až do roku 1922.¹⁴

V tomto roce proběhla pozemková reforma a zámek přešel pod správu Ministerstva zemědělství. Byly zabíleny malby v prvním patře vily a zámek nadále sloužil jako skladiště. Nebyly žádné finanční prostředky, které by umožnily opravu Kratochvíle.¹⁵

V roce 1950 se dostal zámek pod správu tehdejší Národní kulturní komise Československé lidově demokratické republiky. V roce 1954 bylo započato s velice nákladnou rekonstrukcí celého zámku. Po rozsáhlých a nákladných opravách se v sedmdesátých letech rozhodovalo o náplni zámku a prohlídkové trasy. Protože na Kratochvíli nezůstal téměř žádný původní nábytek, mobiliář, došlo v roce 1976 k dohodě mezi Jihočeským krajským výborem a Krátkým filmem Praha o zřízení stálé expozice československého animovaného filmu na zámku Kratochvíle. Expozice animovaného filmu byla v prostorách zámku Kratochvíle 26 let. Loutky a kreslené animace byly odvezeny v roce 2006. V té době se již plánovala expozice nová. Jednotlivé pokoje se restaurovaly a zařizovaly nábytkem podle dobových inventářů. Cílem těchto prací je navrátit postupně a šetrně zámek do doby renesance.¹⁶

---

¹⁴ Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě, Praha: Academia, 1986, 32 - 33.

¹⁵ Srov. VONDŘICH Alexander: Státní zámek Kratochvíle – Stálá expozice loutkového a kresleného filmu, České Budějovice: 1983, 9. [Průvodcovský text.]

¹⁶ Srov. tamtéž, 10. a také srov. JURÍK Pavel: Jihočeské dominium, Praha: Libri, 2008, 77-78.

2 Tvůrci zámku Kratochvíle a její výzdoby

Zámek Kratochvíle je z velké části dílem dvou italských umělců. Hlavní myšlenku přinesl Baltassar Maggi z Arogn, stavitel, který se například osvědčil již při přestavbě českokrumlovského hradu na zámek. Rožmberkové byli s jeho prací spokojeni především proto, že spojil lehký italský styl, kterým byli od mládí okouzleni, s ryze českými prvky architektury. Kratochvíle byla Maggiho prvního výzvou, kde se jeho talent mohl naplno projevit.¹⁷

Štuková výzdoba zámku Kratochvíle vznikala pod rukama Antonia Melany, kterého Rožmberkové také dobře znali. Na úvod stačí zmínit jeho práci v bechyňském zámku, která se v některých tématech výrazně podobá výzdobě na Kratochvíli.¹⁸

Italské dílo bylo následně doplněno malbami George Widmana, německého malíře. Na zámku zpracoval světská témata (ilustrační malby lovců, zvířat, dekorativní pásy připomínající štuky, apod.), ale také motivy církevní (pašijový cyklus, příběh o Samsonu a Dalile).¹⁹

---

¹⁷ Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: *Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha: Academia, 1986, 30.

¹⁸ Antonio Melana na Bechyňské soudnici pracoval v letech 1584-1592.[Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: *Výjevy z římské historie v prostředí české renesance*, in: *Umění* 3 (1960) 287 - 299.]

¹⁹ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: *K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle*, in: *Umění* 5 (1963) 360-370.

2.1 *Baltassar Maggi z Arogna*

Baltassar Maggi z Arogna se narodil kolem roku 1550 v Arognu, v obci ležící nad Luganským jezerem v Lombardii v severní Itálii. Maggi byl synem Stefana. Během života se dvakrát oženil, jeho druhá žena byla Catalina, sestra Antonia a Domenika Benetta Comettů, kteří později s Baltassarem pracovali v jižních Čechách. První známá zpráva o mistru Maggim je z jeho domovské obce z roku 1580, je uveden v seznamu nemovitostí. Mezi léty 1575 – 1590 žil a také pracoval v jižních Čechách jako architekt a stavitel Rožmberků a pánů z Hradce. V roce 1591 se vrátil na stálo do Itálie. V roce 1619 Baltassar Maggi zemřel ve velice vysokém věku v Arognu, kde byl také pochován v kostele sv. Štěpána.²⁰

Baltassar Maggi se řadí mezi nejvýznamnější renesanční stavitele a architekty druhé poloviny 16. století v jižních Čechách a na jižní Moravě. Byl reprezentantem manýrismu (př. rondel v Jindřichově Hradci). Spojil italskou kompozici s ryze českými prvky architektury - štítů, arkádové ochozy věží. Velice úspěšné byly také přestavby středověkých hradů. Navrhl dostavbu zámku v Telči pro Zachariáše z Hradce, včetně kaple Všech svatých, přilehlých arkád a zámecké zahrady s kašnou (1575 – 1580). Od roku 1575 začal pracovat pro Rožmberky hlavně na přestavbě českokrumlovského hradu na zámek. Navrhl celou dostavbu Dolního hradu s přestavbou věže a také prelatury čp. 155 a také jezuitské koleje čp. 154. Navrhl a postavil radnici v Prachaticích. Dále navrhl dostavbu hradu v Jindřichově Hradci pro jeho pány ve spolupráci Giovanni Maria Faconiho a Antona Vlacha (1580 – 1590), nové stavení Adama II., křídlo Zelených pokojů, Velké arkády. V Jindřichově Hradci navrhl ještě nádherný rondel v zahradě (1590 – 1596), který dostavěl G. M. Falconi, a pivovar pod zámkem (1587), v Bechyni přestavěl a rozšířil hrad v letech (1581-1584). Na Hluboké nad Vltavou pracoval od roku 1580 na přestavbě hradu. Vytvořil plán pro stavbu vodní tvrze pro Jakuba Krčína z Jelčan, stavba probíhala v letech 1580 – 1584. Navrhl kostel Jednoty bratrské v Lipníku nad Bečvou na objednávku Petra

---

²⁰ Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: *Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha: Academia, 1986, 11 - 12.

Voka z Rožmberka. Kolem roku 1580 navrhl arkády Valdštejnského zámku v Brtnici u Jihlavy.²¹

Zámek Kratochvíle byl jeho prvním celkovým projektem, kde se mohla projevit jeho originalita a schopnost vytvořit u nás jedinečný typ renesanční vily. Inspiraci pro Kratochvíli můžeme najít v Římě, protože prototypem zámku Kratochvíle je Villa Farnesina [viz Příloha č.2, 3, 4],²² která se nachází na Via della Lungara, v centru Trastevere právě v Římě. Villa Farnesina byla stavěná v letech 1508 – 1511, má podobnou dispozici jako Kratochvíle,²³ loggia je ale otevřená. Má podobně utvářenou lunetovou klenbu a také ilusivní malbu s architekturou a výhledem do krajiny.²⁴

Baltasar Maggi musel na počátku řešit složitý technický problém s terénem, na kterém měl nový zámek stát. Vymezená půda byla bažinatá a neposkytovala potřebnou oporu pro budované základy. Protože Maggi pocházel ze severu Itálie, kde mnozí stavitelé museli řešit podobnou situaci (např. Benátky), využil Maggi staré techniky – vbíjení dřevěných kůlů do země. Piloty byly nejčastěji z olšového nebo dubového dřeva, dosahovaly několikametrové délky. Když byly kůly do země vrazeny v určitých rozstupech, byl na ně pokládán trámový dřevěný rošt. Na roštu pak vznikaly samotné základy jednotlivých budov zámeckého komplexu. Bylo také nutné obehnat stavbu vodním příkopem, voda totiž konzervovala dřevěné piloty, které bez přístupu vzduchu nehnily, ale naopak tvrdly a tak půdu zpeňovaly.²⁵

---

²¹ Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě, Praha: Academia, 1986, 13 - 14.

²²Vila Farnesina byla postavena Baldassarem Peruzzim, spolu s Giulianem da Sangallem. Novost designu lze rozpoznat v porovnání s typickým palácem. Renesanční palác byla zdobená verze obraného hradu: obdélníkové bloky s rustikálním přízemím a vnitřním nádvořím. Tato vila, zamýšlená jako letní pavilon, byla vzdušná a zadní křídla jsou otevřená do zahrady směrem k řece. Původně byla vstupní ložnice otevřená, z důvodů pro fresky je nyní uzavřena (prosklená). Výzdobou vily byli pověřeni umělci jako Raffael, Piompo, Romano a Sodoma. Témata pro výzdobu byla inspirována dílem Stanze básníka Angela Poliziana. Nejznámější jsou Raffaelovi fresky popisující mýtus Psyché a Galathea. [Vila Farnesina, http://cs.wikipedia.org/wiki/Villa_Farnesina, 19.4.2010.]

²³ V druhé polovině 16. století byly vytvořeny tři velice podobné šlechtické komplexy zámku Kratochvíle. Nejvýznamnější a také nejvíce podobný byl Neugebaude, letohrádek patřící Maxmiliánovi II., postavený u Vídně v letech 1569 – 1572. Dále je to zámek na Moravě v Bučovicích, který si nechal postavit Jan Černohorský z Boskovic. A vila Jana Mašřovského z Kolovrat v Krásném Dvoře u Podbořan. [Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě, Praha: Academia, 1986, 34 – 35.]

²⁴ Srov. tamtéž, 35.

²⁵ Srov. tamtéž, 31.

Baltassar Maggi rozvrhl areál zámku Kratochvíle [viz Příloha č. 5] do velkého obdélníku, s ohradní zdí prostoupenou izolovanými domky. Vilu posunul do přední části zahrady, kolmo k hlavní, podélné ose, zdůrazněné věží nad branou do areálu a souběžně s přízemním vstupním traktem, ve kterém byly kuchyně, skladiště, stáje, ubytování pro služebnictvo. V jihovýchodním rohu ohradní zdi umístil kostel Narození Panny Marie [viz Příloha č. 6].²⁶

Zajímavý je kontrast, který vytváří přísně geometrický půdorys hlavní budovy i okolních domečků, jednotlivých detailů (okna, záhony květin, apod.) a přirozené tvary okolní přírody. Obvodní zeď byla členěna nikami s mušlovým zakončením [viz Příloha č. 9] a přísně pravoúhlými okny, otevřenými do okolní přírody. Vnitřní plocha ohradní zdi byla malována velkými postavami z římských dějin. I izolované domky byly zdobeny malbami. Je dochováno v pramenech, že v prostředním domečku na východní straně byl na fasádě namalován slon.²⁷

V zámecké zahradě byly záhony uspořádány do složitých geometrických obrazců, pěstovaly se v nich bylinky a zelenina. Dlouhé boční partie zahrady podél východní a západní ohradní zdi byly určeny k velkým dvorním slavnostem a turnajům.²⁸

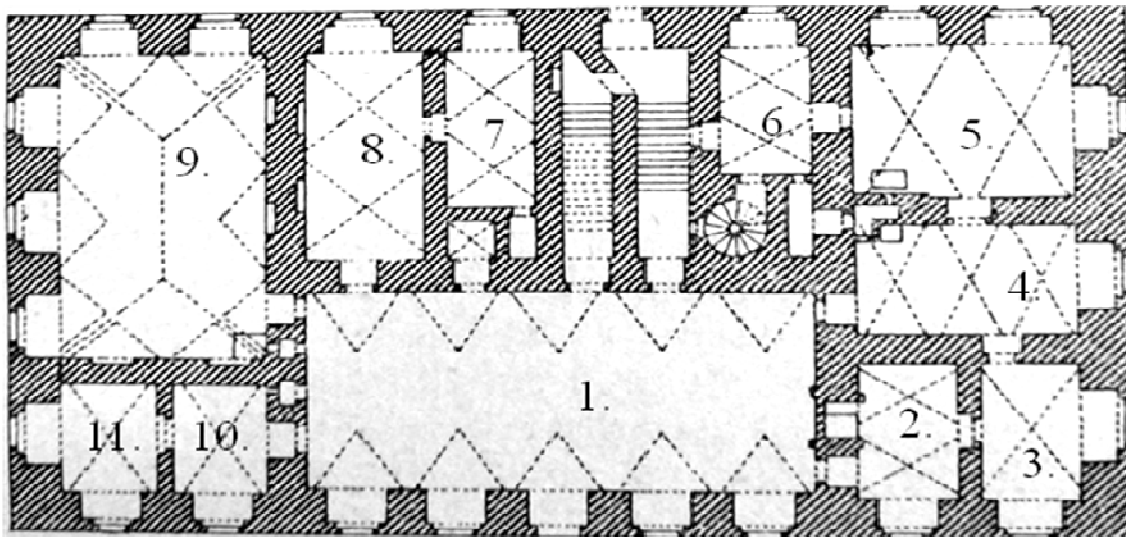
²⁶ Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: *Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha: Academia, 1986, 35.

²⁷ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém - okres prachatický*, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 68. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913.]

²⁸ Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: *Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha: Academia, 1986, 38.

2.1.1 Architektura vily a její vnitřní uspořádání

Pro lepší orientaci při popisu štukové a malířské výzdoby představuji v následujícím textu vnitřní uspořádání vily, jednotlivých pokojů. Dále uvádím názvy, pod kterými jsou známy, jejich původní využití a stručný popis. Na půdorysech [viz Obrázek č. 1, 2] jsou pokoje označeny čísly.

Obrázek č. 1 – Půdorys přízemí vily [SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: *Soupis památek historických a uměleckých v království českém – Okres Prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 70. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913.]*]

[1/1.] Vstupní sál je orientován na jižní stranu vily v přízemí. Jde o přijímací místnost se čtyřmi velkými okny a osmi přístupy do dalších místností a ke schodišti do prvního patra. Na jižní straně jsou také velké vstupní dveře, hlavní vchod do vily.

[1/2.] Malá místnost s oknem umístěným na jižní stěně, celkově umístěna ve východní polovině vily. Sloužila pro služebnictvo.

[1/3.] Rohová místnost s jedním oknem na jih a s jedním oknem na východ. Sloužila jako místnost pro služebnictvo.

[1/4.] Protáhlá místnost s jedním oknem na východ propojená také se vstupním sálem. Sloužila původně jako koupelna pro panstvo.

[1/5.] Rohová místnost s jedním oknem na východ a dvěma okny na sever. Byla používána jako pokoj pro hosty. Za Petra Voka to byl soukromý pokoj Jana Zrinského.

[1/6.] Malá místnost pod točitým schodištěm, vedoucím do prvního patra, jako druhý vedlejší přístup vedoucí do soukromých pokojů vladaře. Místnost je uváděna jako sklep (tj. dobové označení pro klenuté prostory), komora. Sloužila jako úložní prostor. Má jedno okno směřující na sever.

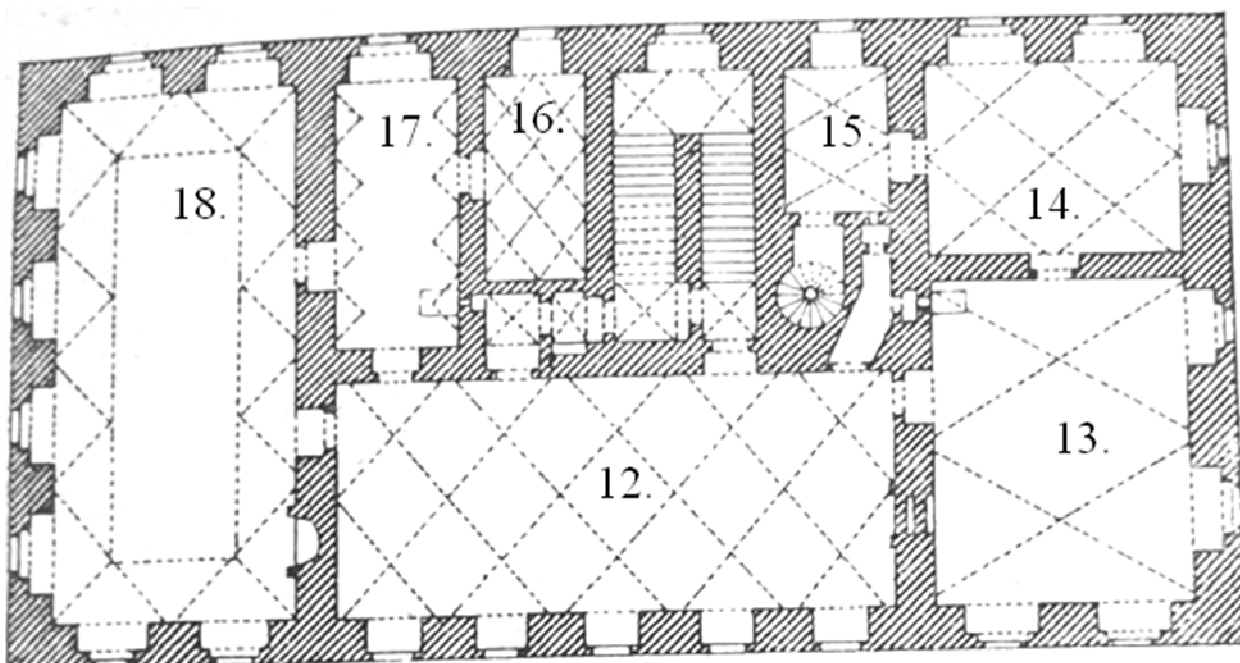
[1/7.] Místnost na severní straně vily s jedním oknem nemá žádný název, je uváděna jako pravděpodobná koupelna.

[1/8.] Místnost na severní straně vily sloužila jako přípravná jídelna. Pokrmy se v této místnosti upravovaly a také přihřívaly. Je prolomena jedním oknem.

[1/9.] Rohová místnost na severozápadní straně vily, . Má dvě okna orientovaná na sever a čtyři okna na západ. Do místnosti je jeden přístup rovnou ze vstupního sálu. Sál je uváděn jako Lovecká jídelna, Zaječí pokoj, Dvořanská světnice, Oficiírská tabulnice. By využíván jako druhá hodovní místnost, určená méně významným hostům a poddaným.

[1/10.] Malá místnost s jedním oknem na jih a přístupem ze vstupního sálu. Určená pro služebnictvo nebo jako pokoj pro hosty.

[1/11.] Rohová malá místnost s jedním oknem na jih a jedním oknem na západ. Pravděpodobně využívaná jako pokoj pro hosty.

Obrázek č. 2. - půdorys prvního patra vily [SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: *Soupis památek historických a uměleckých v království českém – Okres Prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 70. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913.]*]

[2/12.] Velký horní sál na jižní straně vily v prvním patře s pěti okny. Sloužil jako vstupní reprezentační místnost a příležitostná tabulnice. Uváděn jako Velký bílý sál, Taneční sál. Na východní stěně je velký vlašský krb, zdobený štukovou výzdobou.

[2/13.] Předpokoj, neboli antekamera, místnost na východní straně vily se dvěma okny na jih a dvěma okny na východ. Byla vítací a přijímací místností, která měla reprezentovat svého majitele. Byla umístěna před soukromé pokoje majitele. Hosté zde čekali na audienci u vladaře.

[2/14.] Místnost na východní straně vily s třemi okny (jedno na východ, dvě na sever), byla ložnicí panovníka a jeho manželky Polyxeny z Pernštejna. Místnost označována jako pokoj Jeho Milosti, Dámská ložnice.

[2/15.] Malá místnost na severní straně vily s jedním oknem. Svou velikostí připomíná přízemní sklep. Je místností, do které vede točité schodiště. Je nazývána jako komora nebo Zelený pokoj. Vedle vchodu na schodiště je ve stěně umístěn výklenek s otvorem v podlaze, který vede do šachty v základech vily. V pozdější době byla místnost Petrem Vokem využívána jako pracovna.

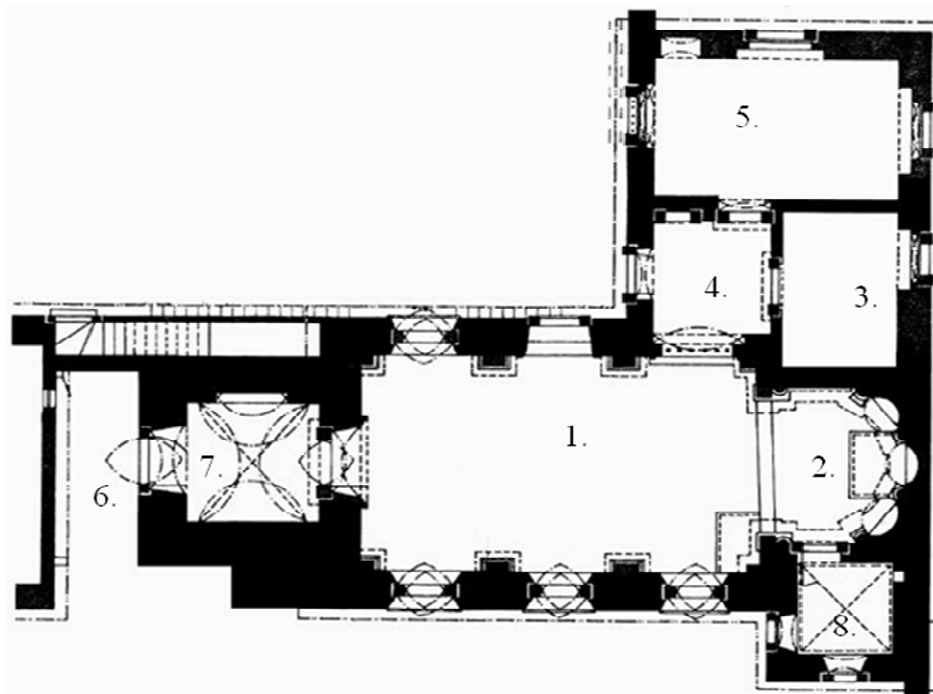
[2/16.] Malá místnost na severní straně vily s jedním oknem. Je nazývána jako Vladařův pokoj a sloužila jako jeho soukromá místnost.

[2/17.] Malý zlatý pokoj je na severní straně vily, má pouze jedno okno. Sloužil jako soukromý pokoj vladaře. Pravděpodobně ho Vilém z Rožmberka využíval k odpočinku a zábavě, kde se neformálně setkával se svými nejbližšími přáteli.

[2/18.] Velký zlatý sál. Jedna z největších místností zámku. Rozprostírá se od severu k jihu na západní straně vily. Po svém obvodu má osm oken (dvě na severu, dvě na jihu a čtyři na západě). Přístup do sálu je jednak z Velkého horního sálu, tak také ze soukromého Malého zlatého pokoje. Sloužil jako přijímací místnost, hlavní hodovní sál, byla využívána i jeho výborná akustika při pořádání různých hudebních produkcí.

2.1.2 Architektura kostela Narození Panny Marie

Pro úplnost uvádím i strukturu a rozložení kostela a přilehlých prostor. Na půdorysu [viz Obrázek č. 3] jsou jednotlivé prostory označeny čísly, pod kterými jsou uváděny v následujícím textu.

Obrázek č.3 – půdorys kostela Narození Panny Marie [Rámcový popis interiéru kaple, http://www.tradice.com/realizace/komplex/Kratochvile/Kaple_restINT_popis.htm, (2.4.2010).]

Jednolodní [3/1.] kostel orientovaný na východ, obdélného půdorysu, postavený v jihovýchodním rohu zámeckého areálu. K západnímu průčelí je přisazena hranolová věž čtvercového půdorysu s kruchtou v patře [3/7.], je propojena zdvojeným oknem do interiéru lodi kaple. Klenba lodi je valená lunetová, žebra vybíhají na obou protilehlých stěnách ze dvou rohových a dvou meziokenních pilastrů. Jižní stěna je tvořena třemi vysokými okny s lomeným záklenkem a kamenným ostěním. Na severní stěně je jedno okno a boční vstup do kaple. Všechny portály i okna jsou v celém zámku rámované pravoúhlým kamenným ostěním s nadpražní římsou. Na východní část severní stěny již navazuje budova kaplanky [3/3., 5.], její místnost je do kostela prolomena pravoúhlým otvorem oratoře [3/4.]. Klenba je tvořena žebrovou sítí milevského typu; žebra jsou štuková a mají jen dekorativní funkci. Klenba v presbytáři [3/2.] je paprsčitá, žebra ve vrcholu klenby vybíhají namísto nefunkčního svorníku z kruhového pole. Kladi presbytáře je nesené polosloupky na vysokých soklech s bohatými hlavicemi. Stěna presbytáře je

ozdobena nikami s mušlemi v konchách provedené ve štuku. V jižní stěně je vchod do barokní sakristie [3/8.], která byla přistavená k závěru kostela.²⁹

Klenby kaple jsou zdobeny velice bohatou ornamentální štukovou výzdobou (vejcovce, perlovce, vavřínové věnce, festony, girlandy, zavíjené a probíjené ornamenty, hlavy puttů, zoomorfní maskarony apod.). Štuková výzdoba byla v lodi bohatě polychromována v převládajících tónech modře, zelené a pleťových odstínů inkarnátů a také bohatě zlacena, na červeném či světle okrovém podkladu.³⁰

Po nákladné restauraci byl kostel 20. července 1997 nově vysvěcen. Ve vybavení kostela se objevil i bohatě zdobený vyřezávaný oltář³¹ od známého monogramisty IP. Od té doby slouží jako ukázka renesančního kostela a také prostor, kde se konají mše, svatební obřady a koncerty.

---

²⁹ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém – okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahore, 1995, 88 – 89. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913]. a také srov. Rámcový popis interiéru kaple, http://www.tradice.com/realizace/komplex/Kratochvile/Kaple_restINT_popis.htm, (1.4.2010).

³⁰ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém – okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahore, 1995, 88 – 90. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

³¹ Řezaný oltář Klanění tří králů byl na Kratochvíli kdysi umístěn. Vznikl pravděpodobně v roce 1524 v dílně poddunajského řezbáře, který je znám jako monogramista IP. Na oltáři je k vidění scéna klanění tří králů, ale také portrét Panny Marie s Ježíškem a sv. Annou a na křídlech oltáře jsou čtyři české světice – sv. Kateřina Sienská, sv. Barbora, sv. Voršila, sv. Dorota. [Srov. Troup Vojtěch: Státní zámek Kratochvíle, Kratochvíle: 2009, 10. [Průvodcovský text.].]

2.2 . Georg Widmann

Německý malíř, kterému se říká malíř interiérů. Nevíme, kdy se narodil, ani kdy zemřel. Ale od roku 1580 už pracoval pro pány z Hradce. Roku 1593 přesídlil z Krumlova do Jindřichova Hradce. Pracoval na malířské výzdobě zámku v Telči, kde se velice osvědčil.³²

Na zámku Kratochvíle pracoval spolu s třemi pomocníky v letech 1588 – 1590. Pro své malby používal předlohy ilustrací dobových tisků, dřevořezů, grafických listů, které si podle sebe upravoval. Pozadí, krajinu a barevnost zobrazených scén na malbách si vymýšlel podle své fantazie. Nejčastěji pracoval podle grafických předloh velice oblíbených knih té doby, Tierbuch (Kniha zvířat) a Jagdbuch (Lovecká kniha). Autory těchto knih byli kreslíř Johann Bocksberger a rytec Jost Amann. Malby jsou dělány technikou al secco, tzn. na suchou hladce opracovanou omítku. V některých případech Widmann používal mastné olejové barvy.³³

Práce Georga Widmanna na zámku Kratochvíle je velice bohatá. Zahrnuje malbu ve vile, především malby ve vstupním sále a dvořanské světnici, nejvíce připomínají funkci zámku. Další malby nalezneme v prvním patře ve Velkém zlatém sále, kde vhodně doplňují štukové reliéfy a uzavírají tak pokoj jako celek. Dva soukromé pokoje Viléma z Rožmberka byly také vymalovány Georgem Widmannem, na stěnách se v těchto místnostech setkávají starověká božstva, biblické postavy nebo jen jemné ornamenty a květiny. Dílo německého malíře je také prezentováno v kostele Narození Panny Marie a to velkým pašijovým cyklem. Malby nalezneme i na fasádě vily a pravděpodobně bohatá malba zdobila i vnitřní stranu ohradní zdi.³⁴

---

³² Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě, Praha: Academia, 1986, 32 – 92.

³³ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360-370.

³⁴ Srov. tamtéž.

2.3 *Antonio Melana*

Italský štukatér se narodil v Melanu na východním břehu Luganského jezera. V 16. století pracoval pro pány z Hradce a Rožmberka. Jeho práce je zachycena například na zámku v Bechyni v tzv. soudnici, kde pracoval v letech 1584 – 1592. Melana byl vynikajícím dekorátérem se smyslem pro detail.³⁵

Na zámku Kratochvíle působil v letech 1588 – 1589. Pro jeho práci byly vybrány předlohy z Římských dějin od Tita Livia, které vyšly v Německu v roce 1568 a jejichž obrazový doprovod vytvořili rytec Johan Bockberger ml. a malíř Jost Amann. Melana skvěle zvládl kompozici postav, a proto postavy vypadají živěji, než v původních grafických předlohách.³⁶

---

³⁵ Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: *Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha: Academia, 1986, 38.

³⁶ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: *Výjevy z římské historie v prostředí české renesance*, in: *Umění* 3 (1960) 287 - 299.

3 Malířská výzdoba

Malířská výzdoba na zámku Kratochvíle je velice bohatá a pestrá svými náměty. Jak již bylo výše uvedeno, malbu prováděl německý malíř Georg Widmann.

Technika malby, která se používala v přízemí na zámku Kratochvíle, byla al secco, tj. na suchou opracovanou omítku. V prvním patře malíř Georg Widmann používal většinou mastné olejové barvy, které doplňoval bohatým zlacením štuků a malováním tapet na stěnách v podobě brokátu. Postup malby byl takový, že malíř obvykle namaloval nejdříve v obrysech krajinu a poté na to mastnější barvou v silnějším nánosu namaloval figury a detaily krajiny.³⁷

Pro dobu renesance byly velice důležité grafické předlohy pro dekorativní malířství a také pro plastiku - štukovou výzdobu. Výtvarné dílny jich byly plné. Nešlo jenom o jednotlivé grafické listy, dřevořezy, mědiryty, ale dokonce o celé knižní publikace zobrazující v desítkách i stovkách listů výjevy z tehdy oblíbených básnických a historických děl.³⁸

Na zámku Kratochvíle byly využity, jako předlohy pro malbu, velmi oblíbené a vyhledávané knihy Tierbuch a Jagdbuch. Kniha Ein Neuws Thierbuch obsahuje 107 vyobrazení zvířat, některá i v několika pozicích, zepředu, zezadu, ze strany, vyšla v roce 1569 v nakladatelství Zikmunda Freyerabendta ve Frankfurtě nad Mohanem. Vyšla ještě ve čtyřech vydáních (1579, 1592, 1612, 1617).³⁹

Druhá kniha, ze které se na Kratochvíli nejčastěji čerpalo, a která byla vydána v roce 1582 stejným nakladatelstvím ve Frankfurtě nad Mohanem jako Thierbuch, byla Jagdbuch, obsahovala 116 dřevořezů. Šlo o volné zpracování francouzské knihy Jacqua du Fouilloux Venerie. Ve stejném roce byla vydána menší kniha se čtyřiceti dřevoryty z původního velkého vydání. Jako autor je zde uváděn Jost Amman. Tato menší publikace se dočkala

---

³⁷ LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360-370.

³⁸ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Výjevy z římské historie v prostředí české renesance, in: Umění 3 (1960) 287 - 299.

³⁹ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360-370.

ještě vydání v latině a němčině. Jednotlivé dřevoryty se objevily ještě v jiných knihách. Obě z uvedených knih byly velkými pomůckami při zdobení renesančních prostor.⁴⁰

Johan Bocksberger ml. byl kreslíř (namaloval několik deskových obrazů). Uplatnil se také jako malíř fresek. Zdobil domovní průčelí na jihu Německa (v oblasti Augšpurku, Slazburku, Mnichově, Řezně, Ingolštatě a Pasově). Byly to především lovecké a bitevní scény. Jeho hlavním profesním zaměřením bylo ilustrování knih. Dokázal příběh velmi dobře „převyprávět“ do kresby. Žil v 16. století (pravděpodobně 1530/35 – 1592?).⁴¹

Jost Amann(1539 – 1584) převáděl Boksbergovi ilustrace a kresby do dřevořezů. Byl také mědirytec a leptař. Zanechal několik set grafických listů, jak jednotlivých, tak v sériích i celých knižních vydání.⁴²

Widman čerpal náměty i z jiných zdrojů. V lovecké jídelně využil nizozemských mědirytů. Šlo především o šestidílnou sérii, kterou nakreslil Franzem Florisem, vyryté Corneliem Cortem a vydané Hieronymem Cockem v roce 1563. Podle uvedených předloh Widnan zpracoval antická božstva v nikách.⁴³

V lovecké jídelně se objevují vedle antických bohů i obrovské postavy lovců, které vznikaly mnohem složitěji. Nemají přesné předlohy. Widman se nechal inspirovat postavami vojáků a důstojníků, které graficky zpracoval Hendrik Goltzia v letech 1582 – 1587. Postavám zanechal výraz a gesta, postoj, do rukou jim namaloval lovecké zbraně (kuše, kopí) a okolo sokoli a psy. Postavy vojáků různě kombinoval, tak že vznikaly nové postavy lovců. Další lovecké náměty byly čerpány z listů Abrahama de Bruyna, které vyšly v roce 1584.⁴⁴

V roce byl vydán mědiryt Rafaela Sadelera, který vznikl podle kresby Jodoka a Winghe, a který znázorňuje scénu při níž je Samson zrazován Dallilou a přichází o své vlasy,

---

⁴⁰ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360-370.

⁴¹ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Výjevy z římské historie v prostředí české renesance, in: Umění 3 (1960) 287-299.

⁴² Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360 - 370.

⁴³ Srov. tamtéž.

⁴⁴ Srov. tamtéž.

objevuje se v prvním patře vily. Předloha byla mírně deformována (je o pětinu užší), protože vymezený prostor na klenbě nedovoloval původní rozměr.⁴⁵

Frankfurtská bible, z roku 1564, nabízela čtyři výjevy ze života Samsona. Widman je využil při vyplňování menší políček na klenbě v Malém zlatém pokoji. Problémem bylo, že autoři ilustrací Jost Amman a Johan Bocksberger ml., na svých ilustracích zdokumentovali pouze čtyři výjevy ze života Samsona - Samson trhající lva, Samson bijící Filištínské, Samson s Dalillou, Samson bořící chrám Filištínských, třetí uvedený výjev byl již Widmannem zpracován z jiného zdroje. Na klenbu potřeboval ale scény čtyři. Zaexperimentoval a „excerpoval scénu oslepení Samsona z pozadí výjevu Samsona a Dalily.“ Okolí scény převzal Widmann z ilustrace Josta Ammana – Zavraždění Eumenise z Plutarcha, která vyšla v roce 1580 ve Frankfurt nad Mohanem. Widmann tedy při zpracovávání Samsonova života vycházel z několika předloh různých vydání i autorských zpracování.⁴⁶

V kostele Narození Panny Marie, ve kterém George Widmann vymaloval pašijový cyklus na 17 výjevech, použil jako předloh několika zdrojů. Jedním z nich byl pašijový cyklus vytvořený Albrechtem Dürerem v letech 1509 – 1511. Šlo o dřevořezy Malých pašijí. Další inspiraci malíř našel v mědirytech nizozemského Antona Wierxe, který nejprve jednotlivé scény z pašijového cyklu převedl z kreseb Martena de Vos. Proč Widman pracoval s několika pašijovými cykly, jako předlohami, není jasné. Předpokládá se, že neměl k dispozici celá díla, a proto musel cyklus skládat, nebo je možné, že se mu do rukou dostal již takto nakomponovaná (Wierxeová, kteří byli autory mnoha rytin, často kopírovali starší mistry, např. i práce Albrechta Dürera).⁴⁷

---

⁴⁵ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360 - 370.

⁴⁶ Srov. tamtéž.

⁴⁷ Srov. tamtéž.

3.1 Malířská výzdoba v exteriéru

Malířská výzdoba zvnějšku zámku Kratochvíle se objevuje na hlavní obytné budově – vile, a také na okolní ohradní zdi.

Ohradní zeď, která uzavírá celý objekt zámku, byla původně zvnitřní strany malována loveckými náměty v podobě lovců, zvířat a dekorativních prvků. Malíř orámoval půlkruhové a rovně uzavřené výklenky a doplnil je mušlemi a koberci v nikách, které sloužily jako pozadí pro sochy. Stěny mezi výklenky zdobily postavy hrdinů. Jak uvádí Sedláček, Mareš, můžeme ve zbytcích pozorovat „římské císaře s ověčenou skrání, císaře a krále s žezlem, vojevůdce s lukem nebo mečem a odznaky velitelskými, vojíni s prapory, kopím a štíty.“⁴⁸ Patrný je také jezdec s lukem na bělouši umístěný na severozápadní baště. Na jihovýchodní baště a na západní baště je jezdec s dravým ptákem. Na východní prostřední baště byl zachycen slon. Během více jak čtyřista let se figurální malby dochovaly pouze z části na jižní části ohradní zdi. Na ostatních stranách se dochovalo pouze barevné orámování. Při výzdobě ohradní zdi a vily byla použita technika *chiaroscuro* – temnosvitu⁴⁹, tzn., že jasně osvětlené části vystupují výrazně z temného pozadí. Tím se zdůrazňovala plastičnost.⁵⁰

Malba na fasádě vily je velice bohatá. Jde o iluzivní malbu ztvárňující architekturu, [viz Příloha č. 7] pokrývající hladké fasády budovy od přízemí až k lunetové římsě. Fasáda vily je zdobena iluzivními nikami, které jsou uspořádány ve dvou řadách nad sebou, vyplňují prostory mezi okny. Niky v přízemí jsou světlejší a u země jsou zvýrazněny sokly, z mušlí „vyrůstají“ podstavce, na kterých stojí sloupy. V prvním patře jsou niky vybarveny karmínovou barvou a jsou prostoupeny bílými sloupy, které podpírají římsu. Vytvářejí dojem otevřené terasy, která před vilu předstupuje.⁵¹

---

⁴⁸ SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém - okres prachatický*, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 68 [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

⁴⁹ Chiaroscuro – temnosvit, způsob malby modelující tvar a prostor světlem a stínem, resp. světelným valérem a jeho gradací. Chiaroscuro se objevuje již v antické malbě. [Chiaroscuro, in: *Výkladový slovník*, Praha: Grada, 2004, 89.]

⁵⁰ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, okres prachatický*, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 68. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

⁵¹ Srov. tamtéž, 68.

Na jihozápadním rohu vily mezi přízemím a prvním patrem jsou na fasádě namalovány sluneční hodiny [viz. Příloha č.10]. Nad hlavním vchodem vily jsou umístěny alianční erby prvních majitelů – Viléma z Rožmberka (erb obsahuje příčný zlatý pruh nad ním pětistou růží a dole tři kosmé červené pruhy) a Polyxeny z Pernštejna (erb se zubří hlavou s houžví v nozdřích). Na severní straně je namalován motiv poloválcového bosovaného rizalitu od země k římsě [viz Příloha č. 8]. Autor tak velmi nápaditě vyřešil přerušení rytmu severní fasády okny schodiště. Tato iluzivní malba je v místech čtvrtého okna (od východní strany) a zadního východu z vily. Není tedy uprostřed stěny, je posunuta na východ.⁵²

Na vile byla původně i bohatě zdobená lunetová římsa. V jednotlivých lunetách byly portréty (pravděpodobně významných postav římských dějin). Římsa byla zničena při opravě střechy, jenž byla snesena v letech 1762 – 1764 a byla nahrazena střechou dvouhřebenovou mansardovou. Celá budova se tímto zásahem snížila o desítky centimetrů.⁵³

---

⁵² Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: *Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha: Academia, 1986, 36.

⁵³ Srov. *tamtéž*, 33. a také srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahore, 1995, 70. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].*

3.2 . Malířská výzdoba v interiéru

3.2.1 Malířská výzdoba v kostele Narození Panny Marie

Malířská výzdoba v interiéru kostela je dílem německého malíře Georga Widmanna. Klenbu nad lodí vymaloval motivy pašijového cyklu, který zasadil do připravených štukových ráámů. Uprostřed klenby je Nanebevstoupení Ježíše Krista [viz. Příloha č. 11].

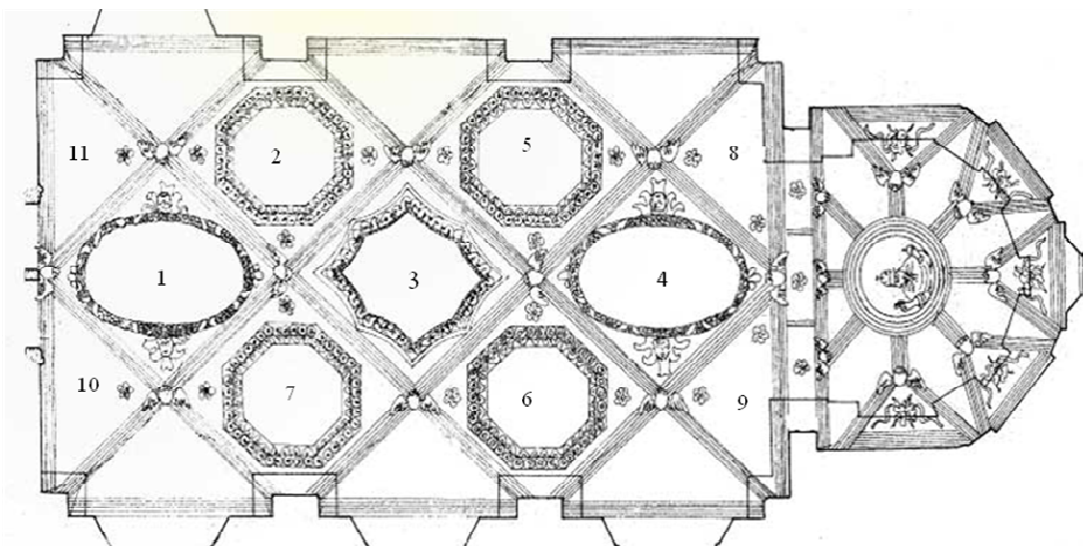
Klenba lodi nese v jednotlivých polích jedenáct výjevů Kristovy pašije (původně jich bylo sedmnáct, ale šest z nich je dnes neidentifikovatelných). Několik z nich je inspirováno cyklem dřevorytů Albrechta Dürera Malá pašije z roku 1509 (jde o Jidášův polibek, Korunování trnovou korunou, Nesení kříže a Nanebevstoupení Krista) a kresbami Martena de Vos v grafickém přepisu Antonia Wiericxe (Odvádění Krista, Přibíjení na kříž, Snímání z kříže a Kladení do hrobu). U zbylých tři identifikovaných výjevů (Bičování Krista, Kristus na hoře Olivetské a Zmrtvýchvstání Krista) není doposud určena předloha, podle které Widmann pracoval.⁵⁴

Výjevy nejsou nijak chronologicky řazeny. Od západu severní pás maleb tvoří řadu Kristus na hoře Olivetské [viz Obrázek č. 4, pole č. 11], Nesení kříže [tamtéž, pole č. 2], Přibíjení na kříž [tamtéž, pole č. 5] a poslední je Jidášův polibek [tamtéž, pole č. 8] v severovýchodním rohu klenby. Od východní strany jižního pásu maleb najdeme výjevy Cesta do Emauz [tamtéž, pole č. 9], Kladení do hrobu [tamtéž, pole č. 6], Snímání z kříže [tamtéž, pole č. 7] a na přisazeném poli k západní stěně kostela Zmrtvýchvstání Krista [tamtéž, pole č. 10]. Centrální řada ve vrcholu klenby tvoří od vchodu k presbytáři malby Korunování trním [tamtéž, pole č. 1], Nanebevstoupení Krista [tamtéž, pole č. 3] a Bičování Krista [tamtéž, pole č. 4].⁵⁵

---

⁵⁴ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360 – 370.

⁵⁵ Srov. Základní ikonografie výzdoby kaple, http://www.tradice.com/realizace/komplex/Kratochvile/Kaple_restINT_ikonografie.htm, (1.4.2010).

Obrázek č. 4 – klenba kostela Narození Panny Marie [Základní ikonografie výzdoby kaple, http://www.tradice.com/realizace/komplex/Kratochvile/Kaple_restiINT_ikonografie.htm, (1.4.2010).]

V motivu pašijového cyklu chybí ústřední motiv samotného ukřižování. Je to přítomno pouze druhotně a to ve štukovém provedení (viz Kapitola 4.1 Štuková výzdoba kostela Narození Panny Marie). Tři výklenky v presbyteriu jsou vymalovány koberci červených tónů a mušle jsou pozlacené.⁵⁶

---

⁵⁶ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soutis památek historických a uměleckých v Království českém, okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 88. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

3.2.2 Malířská výzdoba ve vile

Malby v přízemí vily

Prvním místem, kde se setkáváme s malbami Georga Widmanna ve vile, je Vstupní sál. Je to první místnost, kterou přichodzí mohli a mohou obdivovat. Valenou klenbu sálu tvoří osm velkých polí sedmiúhelníkového tvaru, dále pak čtyři menší pole na kratších stranách sálu. Na delších stranách sálu je vždy pět lunetových výsečí. Malba zdobila i stěny a okenní a dveřní výklenky. Náměty, které se na klenbě a stěnách vstupního sálu objevují, připomínají nejčastější kratochvíli, kterou se návštěvníci zámku v době renesance bavili. Widmann vycházel z ilustrací knihy Tierbuch a Jagdbuch. Hlavní kompozici postav a zvířat dodržoval; odchýlil se od předlohy pouze ve zpracování prostoru. V pozadí vytvářel přirozenou krajinu s dalekým obzorem.⁵⁷

Na klenbě je osm velkých polí – čtyři a čtyři proti sobě ve tvaru protáhlých nesouměrných sedmiúhelníků. Ve velkých polích jsou znázorněny lovecké štvánice na divokou zvěř. Na šesti velkých polích je lov na kamzíky [viz Příloha č. 12], vlky, medvědy [viz Příloha č. 13], kance [viz Příloha č. 14], vodní ptactvo a divoké králíky [viz Příloha č. 15]. Na zbývajících dvou polích jsou zápasící jeleni [viz Příloha č. 16] a kachna a vlk. Čtyři pole poloviční velikosti, tvoří doplněk při kratších stranách sálu. Zobrazují lovce stojící v krajině. Vymalován je zde lovec kachen (u rybníka) [viz Příloha č. 17], lovec se psy (lovec s kopím a dvěma ohaři) [viz Příloha č. 18], lovec s kamzíkem (lovec nese sestřeleného kamzíka), lovec se sokolem (lovec je doprovázen také psem). V deseti lunetových výsečích byla namalována zvířata lovená, ale také bájná a cizokrajná [viz Příloha 19 - 28] velbloud, medvěd, kočkodan, gryf, bílí sob, rys, opice, lev, levhart a osedlaný velbloud. Uprostřed klenby je zachycen alianční znak Viléma z Rožmberka (erb s pětilistou růží) a znak jeho čtvrté manželky Polyxeny z Pernštejna (erb se zubrem). Znázorněné erby jsou v poli propleteny stuhami, které pravděpodobně naznačují propojení mezi oběma šlechtickými rody.⁵⁸

---

⁵⁷ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360 - 370.

⁵⁸ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Restaurování rožmberské Kratochvíle, in: Památková péče 2 (1970) 100-109.

Figurální malbu doplňují jemné uzoučké stužky a ornamenty. Pole klenby jsou rámovány motivem pletence mezi dvěma lištami, jen velké sedmiúhelníkové pole jsou jakoby podepřeny iluzivními úseky říms, které pokračují na stěnách v podobě iluzivních malovaných pilastrů. Okenní a dveřní výstupky byly původně zdobeny jemnými renesančními ornamenty, pentlemi, ptáky a vážkami. Ve výklencích oken a vstupních dveří jsou kartuše, závěsy, vypouklá zrcátka, obdélné obrázky, maskaróny, které se do dnešních dnů dochovaly pouze jako fragmenty a siluety.[viz Příloha č. 29]. Na velké západní stěně je znázorněn velký lovecký výjev, který se také dochoval pouze v náznacích.⁵⁹

Zajímavé je, že na jednom z výjevů na klenbě vstupního sálu je potvrzen přesný letopočet vzniku malby samotným autorem Georgem Widmannem. Ve velkém poli zachycující Lov na medvědy, je vedle tří lovců také bílý pes, na jehož obojku se objevuje zmiňovaný letopočet, tj. 1589 [viz. Příloha č. 30].⁶⁰

Další místnost přízemí vily, kde se setkáváme s malířskou výzdobou, je lovecká jídelna. Valená klenby je rozdělena na šest velkých sedmiúhelníkových polí a několik menších lunetových výsečí. Stěny a okenní výklenky jsou také zdobeny. V místnosti jsou čtyři niky, tři z nich jsou vyzdobeny figurální malbou. Inspiraci pro tyto postavy objevil Widmann v nizozemských mědirytech Cornelia Corta, který zpracoval kresby Franze Florise, vydané v roce 1563. Postavy lovců nemají originální předlohy, vznikaly skládáním nebo přetvořením postav vojáků, které Widmann našel v grafickém díle Hendricha Goltzia (1582 – 1587). Malíř zachoval postoje figur, jejich šaty a gesta, změnil však zbraně a prapory za kuše, kopí a lovecké psy. Znázorněná zvířata pocházejí z knihy Tierbuch, o které jsem se zmínila výše.⁶¹ Jak uvádí Krčálová malby v okenních špaletách mají předlohy v listech vydaných v roce 1584. Autorem listů je Abraham de Bruyn.⁶²

Na čtyřech velkých polích jsou zobrazeny postavy lovců. Lovci drží různé lovecké zbraně (kopí, ručnice), někteří mají psy u nohou a sokoly.[viz Příloha č. 31 - 34] V dalších velkých polích nalezneme slona [viz Příloha č. 35] a na protější straně jelena[viz Příloha č.

---

⁵⁹ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Restaurování rožmberské Kratochvíle, in: Památková péče 2 (1970) 100-109.

⁶⁰ Srov. tamtéž.

⁶¹ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360-370.

⁶² Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: Grafika a naše renesanční nástěnná malba, in: Umění 10 (1962) 276 – 281.

36]. Tito lovci i zvěř jsou ztvárněni na podestě malovaných sloupů. Lunety jsou vyplněny malbami domácí i exotické zvěře [viz Příloha č. 37 - 47]. Jsou to tygr, lev, nosorožec, kozorožec, jednorožec, kamzík, kanec, sedící medvěd, vlk s ukořistěnou ovečkou a liška s kachnou. Ve středu klenby je vytvořeno kosočtvercové zrcadlo s námětem tří honících se zajíců, stýkajících se uprostřed klenby ušima a to tak, že každé z pouhých tří uší náleží současně dvěma hlavám [viz Příloha č. 48]. Je možné, že se pod tímto loveckým motivem skrývá církevní význam – ikonografické znázornění Svaté trojice, jako připomínka Viléma z Rožmberka jako katolicky zaměřeného panovníka.⁶³

Na stěnách pod lunetami se opět objevují lovecké scény (dva na jižní a tři na východní části zdi), jsou dochovány pouze ve fragmentech, těžko identifikovatelné. V dolní části jsou tyto výjevy zakončené malovaným kobercem, který také nalezneme ve výklencích pod okny. Koberec na stěnách je přerušován čtyřmi nikami (dvě na jižní straně a dvě na východní straně). Tři z nich jsou vyplněny velkými postavami přírodních božstev. V nice na jižní straně je postava Vertumna, tzn. boha jara a zahrad.[viz Příloha č. 49]. Na východní straně blíže ke dveřím je v nice Autumnus [viz Příloha č. 50], bůh plodícího podzimu. V tomto období ožívala Kratochvíle lovy a také se česalo ovoce ze stromů v zámecké zahradě. Poslední nika patří oblíbenci boha lesů, který je nazýván Cyparissus. [viz Příloha č. 51]. Byl proměněn v cypřiš poté, co na lovu zastřelil svého oblíbeného jelena. Tyto postavy měly svoji předlohu v nizozemských mědirytech vydaných v šestidílné sérii v roce 1563.⁶⁴

Malby v prvním patře vily

Horní patro zámku Kratochvíle mělo svou bohatou výzdobou mravně povznášet ducha a připomínat nesmrtelnost postav římských dějin. Výzdoba jednotlivých, především reprezentačních pokojů je mnohem rozmanitější a bohatší než v přízemí. Převažuje zde štuková výzdoba [viz Kapitola Štuková výzdoba ve vile], která je malbou pouze doplněna, ale nalezneme zde pokoje, ve kterých je malba dominantní. Také se dochovaly zprávy o návrzích na vymalování více pokojů horního patra. Především se počítalo s vymalováním velkých polí v Horním bílém sále. Podle Widmannových návrhů se v tomto sále měly

---

⁶³ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada:K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360-370.

⁶⁴ Srov. tamtéž.

objevit náměty poetické a se starožitnou historií. K této výzdobě však nikdy nedošlo, i přestože některé dochované dokumenty uvádějí, že Widmann za tuto práci dostal zapláceno.⁶⁵

Ve Velkém zlatém sále byl menší prostor pro malířskou výzdobu. Omezuje se pouze na prostor na stěnách, kde Widmann vytvořil malované velice živé, barevné tapety brokátového vzoru ve fialových a okrových tónech. Malba na stěně měla navodit pocit zavěšených koberců zakončených třásněmi. V severní polovině sálu na třech stěnách jsou vymalování tři andílci, putti s hudebními nástroji [viz Příloha č.52] (s houslemi, loutnou a flétnou). Jsou posazeni na ilusivních podstavcích. Připomínají Zlatý sál také jako hudební prostor. Dveřní i okenní výklenky jsou zdobeny bohatou groteskou (mezi ornamentey jsou zde vplétány vážky, ptáci, motýly, květiny) a malými figurálními medailony zobrazující anděly. Pod okny byly pravděpodobně mytologické výjevy (Neptun atd.), bohužel tato malba se do dnešní doby dochovala ve fragmentech a pouhých náznacích. Nelze je identifikovat.⁶⁶

Malý zlatý pokoj je jedním z důkazů velkého talentu malíře Georga Widmanna. Nebyl zde v podstatě nijak omezen, štuková výzdoba zde není ústřední jako ve velkém sále, ale objevuje se zde jako orámování polí klenby a jednotlivých lunetových výsečí. Klenba je rozdělena na pět polí, z toho čtyři jsou obdélníkové a páté pole je čtvercem umístěným uprostřed. Klenby přechází na stěnách v lunety (čtyři a čtyři proti sobě na delších stranách pokoje a jedna větší umístěná nad dveřmi do Horního bílého sálu). Malovány jsou celé stěny a okenní a dveřní výklenky.⁶⁷

Na klenbu Widmann vymaloval Samsonův cyklus. Cyklus byl zpracováván v několika etapách. Dokonce se prokázalo, že před těmito výjevy byly v polích malované ornamentey a dokonce i štuky. Ty byly později sejmuty a přemalovány. Hlavní scéna (Samson a Dalila) pochází z mědirytu Rafaela Sadelera z roku 1589. A je jistě prací Widmanna. Ostatní výjevy z cyklu byly vytvořeny pravděpodobně spolupracovníkem Widmanna, protože štětce jsou příliš široké, chvatné a nedbalé. Předlohami výjevů (Samson trhající lva,

---

⁶⁵ Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: *Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha: Academia, 1986, 32.

⁶⁶ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: *K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle*, in: *Umění 5* (1963) 360-370.

⁶⁷ Srov. tamtéž.

Samson bijící Filištýnské a Samson bořící chrám Filištýnských) jsou ilustrace Frankfurtské bible z roku 1564. V této bibli je ještě čtvrtý výjev ze života Samsona – Samson a Dalila, ale ten již Widmann čerpal od Sadelera. Situaci vyřešil tak, že excerpoval scénu Samson a Dalila z Frankfurtské bible, výjev převrátil a doplnil o pozadí navržené Jostem Amnem v ilustraci Zavraždění Eumenise z Plutarcha, z roku 1580. A tak vznikla scéna Oslepení Samsona.⁶⁸

Hlavní námět příběhu je uprostřed klenby ve velkém čtvercovém poli. V poli je zobrazen Samson, když přichází o své vlasy, ve kterých měl ukrytou svou sílu. Na scéně je, kromě nepřátel Samsona vidět i Dalila [viz Příloha č. 53], Samsonova přítelkyně, která ho zradila. Další menší pole zobrazují příběhy ze Samsonova života. Jako první (na jihovýchodním rohu) je - Samson trhající lva, naproti je umístěn Samson v boji s Filištýnskými [viz Příloha č. 54], na severní straně pokoje příběh pokračuje scénou Oslepení Samsona a je ukončen v severovýchodním rohu scénou, ve které Samson boří chrám Filištýnských [viz Příloha č. 55]. Zbytek klenby je v cviklech pokryt jemnou ornamentální malbou s groteskami a lunety na stěně zdobily figurální malby, které se bohužel dochovaly pouze v náznacích negativu původní malby.⁶⁹

Stěny pokoje jsou opět pokryty malovanou tapetou z části také pozlacenou, která má svým vzorem připomínat koberce a látky zavěšené na stěnách. U okna jsou dvě postavy. Bohyně Juno [viz Příloha č. 56], manželka nejvyššího římského boha Jova (s pávem na hlavě) a bohyně moudrosti a vítězné války Pallas Athene [viz Příloha č. 57] (se štítem a korouhví). Na východní stěně pokoje blíže oknu se objevuje postava loutnistky [viz Příloha č. 58] v životní velikosti. Nad dveřmi do Vladařova pokoje je vymalován rožmberský a pernštejský erb. Okenní i dveřní výklenky jsou bohatě zdobeny medailónkami a groteskami. Objevují se zde květiny, vázky nebo andělé s motýlími křídly.⁷⁰

V poslední malované místnosti horního patra (Vladařův pokoj) se setkáváme s jemnou malbou na klenbě a stěnách. Neobjevuje se zde žádný příběh (biblický nebo mytologický). V jednotlivých výsečích, polích klenby, lunetách jsou grotesky, ornamenty, do kterých

---

⁶⁸ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360-370.

⁶⁹ Srov. tamtéž.

⁷⁰ Srov. tamtéž.

jsou vpletány zvířecí a rostlinné motivy inspirované krajinou kolem zámku Kratochvíle. Rozpoznat zde můžeme netopýry, ryby a raky, vážky nebo květy puškvorců a orobinců. V levém rohu nad oknem byl namalován Neptun[viz Příloha č. 59], vládce vodní říše, s ledňáčkem na hlavě. Na stěnách visí iluzivní koberce, zakončené třásněmi.⁷¹

3.2.3 Malířská výzdoba v ostatních budovách zámeckého komplexu

V jednotlivých domečcích umístěných na ohradní zdi se objevuje malba. Do dnešních dnů se dochovala pouze ve fragmentech a nepatrných náznacích. Přesto lze předpokládat, že jednotlivé místnosti domečků byly bohatě malovány. V baště na východní straně blíže ke kostelu se ve velké místnosti objevují ornamenty na okenních výklencích. V protějším domečku se kromě výše zmíněných ornamentů dochoval na jedné ze stěn latinský nápis „IN SILENTIO ET SPE EX VIT FORTITUDO VESTRA ES TO.“ (v překladu)

---

⁷¹ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360-370.

4 Štuková výzdoba

V době renesance bylo velice časté a také obvyklé používat k výzdobě staveb štuk. Stejně tomu bylo i na zámku Kratochvíle. Autorem štukové výzdoby je Antonio Melana, o kterém jsem se zmínila výše. Svým rozsahem je štuková výzdoba zámku velice významná. Na zámku Kratochvíle se štuková výzdoba vyskytuje v prvním patře vily v soukromých pokojích vladaře, ve společenských sálech a také v kostele Narození Panny Marie.

Štuková výzdoba byla provedena v přírodní bílé barvě. Byla to směs štuku a jemného písku. Některé detaily a ornamenty byly bohatě zlaceny pravým plátkovým zlatem nebo polychromovány. Tuto práci prováděl malíř George Widmann.⁷²

Pro zámek Kratochvíle byly zvoleny náměty z římských dějin. V době renesance byla římská antika a věci s ní spojené velice oblíbeny, lidé se jí chtěli co nejvíce přiblížit. Toho je dokladem výzdoba s náměty s římských dějin na několika renesančních zámcích v Čechách - Nástrovní deskové malby Císařského sálu Valdštejnského zámku v Dobručicích na Mladoboleslavsku, fresky nádvorního průčelí zámku Častolovice nad Orlicí a samozřejmě štuková výzdoba zámku Kratochvíle.⁷³

Pro zámek Kratochvíle je velice důležitá ilustrace vydaného díla Tita Livie s výjevy z římských dějin. Podle nich pracoval na štukové výzdobě italský mistr Antonio Melana. Římské dějiny měly veliký ohlas a úspěch, protože se dočkaly ještě několika vydání v latinském a německém jazyce v 16. století a také ještě ve století 17. Římské dějiny Tita Livie vyšly v Německu v roce 1568 tiskem Jiřího Rabena, současně v latinském i německém znění. Další vydání následovalo po třech letech od prvního. Antonio Melana pracoval podle druhého vydání těchto římských dějin. Ilustrace ke knize vznikaly z dřevořezů od Josta Amna a z kreslířských návrhů Johana Bocksbergera mladšího,⁷⁴ o kterých je zmíněno v kapitole o malířské výzdobě.

---

⁷² Srov. KRČÁLOVÁ Jarmila: Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě, Praha, Academia, 1986, 32.

⁷³ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Výjevy z římské historie v prostředí české renesance, in: Umění 3 (1960) 287-299.

⁷⁴ Srov. tamtéž.

4.1 Štuková výzdoba v Kostele Narození Panny Marie

Štuková výzdoba v kostele dominuje v presbytáři. Klenba je zde rozdělena štukovými rámy v podobě vejcovce na osmnáct menších polí. Uprostřed klenby je kruhový rám – tondo, okolo něhož je rozmístěno osm nepravidelných pětiúhelníků, které vytváří paprsky. Klenba je zakončena pěti trojúhelníkovými výsečemi a čtyřmi lunetami.

Hlavní myšlenkou, která prostupuje dílo Antonia Melany v kostele bylo zpodobnění svaté trojice.[viz Příloha č. 60]. Otce Boha umístil doprostřed klenby do kruhového rámu. Je znázorněn jako polopostava. Na hlavě má korunu, v levé ruce má zlaté jablko a pravá ruka je zvednutá (ohnutá v lokti a ukazuje dva prsty jako při přísaze). Svatého syna Melana zpodobnil ve figurách andělů, kteří nesou nástroje Kristova umučení. Andělé jsou umístěni v osmi paprscích vycházejících ze středu klenby. Figury s atributy umučení Krista jdou za sebou v tomto pořadí: Anděl s Veroničinou rouškou, anděl s křížem, na kterém byl ukřižován, anděl se žebříkem, anděl s kladivem a hřeby, anděl s kleštěmi, anděl se sloupem, anděl s důtkami a anděl s trnovou korunou. Ve čtyřech lunetách se objevují okřídlené postavy se zbývajícími předměty umučení. Najdeme zde anděla se svazkem metel, anděla s namočenou houbou v octě, anděla s kopím a anděla s nádobou na Kristovu krev. Svatou trojici uzavírá Duch svatý, který je znázorněn jako letící holubice. Tento reliéf je umístěn v trojúhelníkovém poli nad kruhovým oknem, které je situováno na východ. Světlo, které oknem do kostela vchází, tak osvětluje holubici, která dostává nový mystický rozměr. Zbývající čtyři trojúhelné výseče jsou vyplněny dekorativními květinami ovázanými stužkami.⁷⁵

Štuková výzdoba pokračuje i na klenbě lodi kostela, ale pouze jako doplněk pašiového cyklu. Štukové rámy vymezují jednotlivá pole klenby. Na stěnách nalezneme složité proplétané ornamenty, ovocné girlandy, festony, maskaróny, putti a pětিলisté růže.⁷⁶

Aby byla velkolepost díla podtržena, byly členité reliéfy bohatě zlaceny a polychromovány. Jak v klenbě presbytáře, tak v klenbě lodi.⁷⁷

---

⁷⁵ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém - okres prachatický*, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 89. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

⁷⁶ Srov. tamtéž.

⁷⁷ Srov. tamtéž.

4.2 Štuková výzdoba ve vile

Štuková výzdoba se ve vile objevuje v prvním poschodí. Štukem byly zdobeny malé soukromé pokoje vladaře, předpokoj a dva velké společenské sály. Klenba a stěny byly původně v některých pokojích bohatě polychromovány a zlaceny. Objevují se zde jednoduché hřebínky lišt a kordonů ale i složité figurální náměty, které byly velice oblíbené. Štuková výzdoba je opět vynikajícím mistrovským dílem Antonia Melany.

Ve všech zmiňovaných místnostech můžeme najít okrasná štuková žebra tvořená různými motivy pásů: vejcovce, perlovce, pletence a pásy s pětilistými růžemi. [viz Příloha č. 61]. V některých pokojích se objevují maskarony umístěné na střetu žeber, konzole převážně s rostlinným motivem, jednotlivé festony a girlandy. Například v Zeleném pokoji jsou na klenbě rozmístěny velké pětilisté růže. V horním sále je zajímavý původní vlašský krb [viz Příloha č. 62] ze žuly, který je zdoben velkými erby Viléma z Rožmberka a Polyxeny z Pernštejna. Rožmberský erb je povýšen o Řád Zlatého rouna ve tvaru beránka přepásaného prstencem, jímž je zavěšený na řádovém řetězu.⁷⁸ Nad erby je umístěn nápis FESTINA LENTA, což v překladu z latiny znamená - Spěchej pomalu. Jde o heslo, které používal sám Vilém z Rožmberka.⁷⁹

Podobný vlašský krb [viz Příloha č. 63]. Je ve vstupním sále a je také zdoben štukovým reliéfem. V obdélníkovém rámu je ženská postava v antickém oděvu, jak sedí, jednu ruku natahuje šikmo vzhůru. Okolo jsou rozmístěny tři velké pětilisté růže.

Štuková výzdoba ve Velkém zlatém sále, Ložnici a Předpokoji je velice bohatá svými výjevy a použitými náměty, proto je pro přehlednost popíši v samostatných podkapitolách.

---

⁷⁸ Řád získal za podporu katolické víry a Habsburků v roce 1585 od Filipa II, španělského krále. [Srov. JUŘÍK Pavel: Jihočeské dominium, Praha: Libri, 2008. a též srov. PÁNEK Jaroslav: Poslední Rožmberkové Velmoži české renesance, Praha: Panorama, 1989.]

⁷⁹ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém - okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 90. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

4.2.1 Štuková výzdoba v ložnici

Ložnice je od vrcholu klenby rozdělena do dvou pětiúhelných polí, dvou čtyřúhelníkových polí a na osm trojúhelníkových výsečí a tři lunety (jedna větší a dvě menší).

Uprostřed klenby ve čtyřech největších polích jsou menší čtvercové rámy s postavami amorů, andělů s luky a šípy, kteří jsou zachyceni v pohybu (letu). Zajímavé jsou čtyři trojúhelné výseče v jednotlivých rozích pokoje na severní a jižní stěně. Obsahují kruhové rámy s ženskými postavami, které znázorňují jednotlivá roční období.[viz Příloha č. 64 - 67]. V jihozápadním rohu je jaro, žena s jarními květinami; v jihovýchodním rohu je léto, žena s obilím a srpem; v severovýchodním rohu je podzim, žena s květinami uvázanými z podzimního listí, severozápadním rohu je zima, žena u ohně.⁸⁰

V lunetách na jižní stěně jsou dvě postavy. Figury jsou vsazeny do elipsy vytvořené jemným pletencem a nakonec umístěny ve velkém kosočtvercovém rámu z vejcovců a perlovců. Vpravo od dveří do Předpokoje je pravděpodobně zobrazena chudoba[viz Příloha č. 68], v podobě postavy, která se jednou rukou natahuje k nebi a letícímu ptáku a zároveň má na druhé ruce břemeno, které ji stahuje k zemi. Nalevo od stejných dveří je Lukrécie [viz Příloha č. 69], jako žena v rozevlátých šatech a s dýkou směřující k hrudi a naznačující tak svůj konec.⁸¹ Je považována za symbol mravní čistoty, ctnosti a ženskosti manželky a ženy.⁸²

---

⁸⁰ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém - okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 82. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

⁸¹ Lukrécie byla manželka Collatiuse Tarquinia. Jednoho dne se Collatius Tarquinius při hostině vsadil ještě z dalšími muži mezi nimi i Sextus Tarquinius o to kdo má lepší manželku. Vsadili se a ještě toho večera vyrazili do Říma aby se o tom rozhodlo. Manželky ostatních si užívaly po hospodách ale Lukrécie byla mezi služkami a předla vlnu. Proto tedy vyhrál Collatius. Za to všechny pozval hodovat do jeho domu. Sexta Tarquinia „pojmla ničemná smyslná touha násilím zneuctít Lukrécii. Touha ho provázela i další dny a tak bez vědomí Collatiuse navštívil jeho dům a nechal se tam ubytovat. Vnikl s mečem k Lukrécii. Začal jí vyznávat lásku, žadonil, i vyhrožoval jí smrtí ale ona nechtěla povolit. Svolila až poté co jí řekl že jí zabije a vedle ní položí černého otroka a ona bude ještě zahanbena cizoložstvím s podřadným člověkem. Svolila ale poté neunesla tíhu toho zločinu, že byla zneuctěna a proto se probodla dýkou. [Srov. LIVIUS Titus: Dějiny I, Praha: Svoboda, 1971.]

⁸² Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém - okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 83 [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

Nad dveřmi do Zeleného pokoje je velký obdélníkový reliéf, který svým námětem připomíná římské dějiny. Jde o výjev Allucia se snoubenkou před Scipionem.⁸³ [viz Příloha č. 70]. Na scéně rozpoznáváme Scipiona sedícího na trůně, před ním klečí Allucius a jeho snoubenka. Klaní se a děkují. Za nimi stojí rodiče dívky, v pozadí tři římstí vojáci.⁸⁴

V místnosti je nad krbem umístěn ještě jeden štukový výjev, který však není původní, není dílem Antonia Melany. Pochází pravděpodobně z eggenberské držby Kratochvíle. Shlédnout zde můžeme scénu vraždění betlémských nemluvňat [viz Příloha č. 71] (na scéně je mužská postava, která drží jedno nemluvně za nohu nad plameny, ve kterých hoří další děti, a v druhé ruce má řetězové dűtky). Na levé straně je další mužská postava.⁸⁵

---

⁸³ Po dobytí Kartága v Hispánii, upoutala pozornost římského vojevůdce Scipiona zajatá dívka neobyčejné krásy. Povolal její rodiče a snoubence Allucia, dívku propustil a jako věno jí daroval výkupné, které mu bylo za ni nabídnuto. Tímto šlechetným a zároveň diplomatickým činem získal důležité spojence. [Srov. LIVIUS Titus: Dějiny I, Praha: Svoboda, 1971.]

⁸⁴ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém - okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 83. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

⁸⁵ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Výjevy z římské historie v prostředí české renesance, in: Umění 3 (1960) 287-299.

4.2.2 Štuková výzdoba v Předpokoji

Klenba pokoje je sklenuta do dvou křížů, které na stropě vymezují několik nepravidelných mnohoúhelníků. Uvnitř těchto tvarů jsou různé rámy se zajímavými výjevy. Na stropě jsou dva obdélníky a jeden ústřední čtverec. Okolo jsou rozmístěny čtyři elipsy. V lunetách na stěnách nalezneme čtyři velké kruhy a zbytek lunet je orámován ve svém základním tvaru, půlkruhu.

Na ose klenby (od jihu k severu) jsou tři čtyřúhelníkové rámy. V nejnižším poli je ženská postava s křížem v ruce zobrazující Víru – Fides. Na druhé straně sálu je ve stejném poli žena s kotvou znázorňující Naději – Spes. Hlavní výjev na klenbě je ve velkém čtvercovém poli a představuje Lásku – Charitas, jako ženu která kojí dítě a okolo pobíhají další děti s vavřínovými větvíčkami. Všechny tři výjevy jsou řazeny mezi teologické ctnosti [viz Příloha č. 72 - 74]. Vedle nich najdeme v pokoji ještě čtyři ctnosti kardinální – základní, které jsou umístěny v oválných rámech v rozích pokoje. V severovýchodním rohu je Střídmost – Temperatia, žena s konvicí a číší; v jihovýchodním rohu je Spravedlnost – Iustitia, žena držící meč a váhy; v rohu jihozápadním je Moudrost – Prudentia, žena s hadem a zrcadlem; poslední základní ctností je Statečnost – Fortitudo, žena podpírající sloup, je v severozápadním rohu pokoje.⁸⁶

V lunetách na východní a západní stěně je příběh posledního římského krále Tarquinia Superba. V kruhovém rámu na východní straně přijímá posla z Gábii⁸⁷ (dvě mužské postavy podávající si ruce). Na druhé straně příběh pokračuje výjevem, na kterém Tarquinius Superbus sráží makovice [viz Příloha č. 75].⁸⁸

V pokoji jsou vyobrazeny ještě další příběhy z římských dějin. Ve velkém kruhovém rámu na jižní stěně je mužská postava, která vkládá svou pravou ruku do ohně [viz Příloha č.

---

⁸⁶ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v království českém – okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 82. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

⁸⁷ Tarquinius Superbus poslední římský král se rozhodl zmocnit volského města Gabii Istí. Vyslal svého syna Sexta do Gábie, aby zde předstíral nesouhlas s Tarquinovou vládou a podněcoval k válce proti Římu. Úkol se mu povedl a v rozhodujícím okamžiku poslal k otci posla se žádostí o pokyny k dalšímu postupu. [Srov. LIVIUS Titus: Dějiny I, Praha, Svoboda, 1971.]

⁸⁸ Král Tarquinius svému synovi však z opatrnosti neodpovídal a jakoby v roztržitosti pouze srážel holí přečnívající makovice. Posel pak popsal Sextovy otcovo chování a ten pochopil, že otec mu dává pokyn k odstranění vedoucích občanů v Gábii. Učinil tak, čímž ve městě vzniklo bezvládní a chaos. Poté se Tarquinius zmocnil Gábie bez boje. [Srov. tamtéž,]

79]. Jde o Gaiuse Muciuse Scaevolu.⁸⁹ Naproti tomuto výjevu je v kruhovém rámu umístěn jezdec, Curtius na koni, jak se vrhá do propasti [viz Příloha č. 76]. V lunetách na straně západní jsou ještě dva výjevy. Jižnější zachycuje Numa Pompilia na trůně s otevřenou knihou [viz Příloha č. 77]. Okolo stojí ještě dalších šest postav (vojáci, významní představitelé státu). Ve vedlejší lunetě se shledáváme se dvěma zápasícími mužskými postavami [viz Příloha č. 78]. Jeden z bojujících je skolen na zem, druhý se nad ním tyčí s napřaženým mečem. Výjev není jasně identifikován. Některé zdroje uvádí, že by mohlo jít o scénu zachycující Romula porážející caeninského krále⁹⁰, Romula porážejícího sabinského vůdce⁹¹ a nebo o vojína dorážejícího ležícího protivníka.⁹² Na obou stranách výjevu Curtia jsou erby prvních majitelů zámku, tedy Viléma z Rožmberka a Polyxeny z Pernštejna, které byly popsány výše.

---

⁸⁹ Byl to vznešený mladík, který byl velice nespokojen s tím že byl Řím obléhán Etrusky. Proto je chtěl potrestat. Nechal si jeho nápad posvětit Senátem a vyrazil. Přelav Tiber a vstoupil do nepřátelského tábora. Chtěl zabít krále Porsenu ale omylem zabil jeho písaře. Když byl chycen volal: „Jsem občan římský. Přál jsem si jako nepřítel zabít nepřítele a nemám méně odvahy k smrti, než jsem měl k vraždě...“ také mu řekl že není jediný kdo by ho rád viděl mrtvého. Porsena během jeho řeči kolem něho zapálil oheň, ale Gaius stále mluvil, a na důkaz toho že se nebojí smrti strčil ruku do ohně a Porsena byl jeho statečností ohromen proto ho pustil a také se dohodl na míru s Římem. [Srov. LIVIUS Titus: Dějiny I, Praha, Svoboda, 1971.]

⁹⁰ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Výjevy z římské historie v prostředí české renesance, in: Umění 3 (1960) 287-299.

⁹¹ Srov. STŘEDA František Dl.: Zámek Kratochvíle, Praha: 1916.

⁹² Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v království českém – okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 82.

4.2.3 Štuková výzdoba Velkého Zlatého sálu

Velký Zlatý sál byl jako nejrepresentativnější místnost také nejvíce vyzdoben. Ve výzdobě tohoto pokoje se odráží vztah k samotnému Vilémovi z Rožmberka. Při vstupu měl být každý návštěvník ohromen bohatstvím, uměnímilovností a vkusem samotného majitele, také jeho společenským postavením, jeho mocí. Štuková výzdoba na stropě i stěnách působí ve svém celku ohromujícím dojmem. Původně byla polychromována a z části pozlacená⁹³. Štuky se dochovaly jen v bílé barvě, ale po restaurátorských opravách v letech 2006 – 2008 byly opět pozlaceny a polychromovány. Svoji bohatostí a uměleckým ztvárněním figurálních scén je na našem území štuková výzdoba Zlatého sálu zcela výjimečná, je prací italského štukatéra Antonia Melaniho a jeho pomocníků.

Klenba sálu velmi členěná. Je rozdělena na osmnáct polí různých tvarů (lunety, čtvercová, obdélníková a kruhová pole), ve kterých jsou umístěny reliéfy s náměty z římské historie. Mezi zmiňovanými poli uprostřed klenby je vsazen velký čtverec, který je dále členěn na čtverce různé velikosti a obdélníky. Tato oblast je vymezena zvláště, protože obsahuje jinou tematiku než ostatní pole (je vymezena pro znaky a symboly Viléma z Rožmberka a jeho žen). Velká pole jsou propojena téměř dvěma desítkami výsečí trojúhelníkového a čtyřúhelníkového tvaru.

Na klenbu a stěny Velkého zlatého sálu převedl Antonio Melana velice oblíbený motiv v renesanci v podobě příběhů z římských dějin. Štukatér pracoval podle ilustrací Římských dějin sepsaných Titem Liviem a vydaných v roce 1572. Figurální štuky z římských dějin, které dominují celému Zlatému sálu nejsou chronologicky uspořádány, ale jednotlivé výjevy jsou řazeny tak, aby vhodně vyplňovaly pole klenby. Na výběru scén se podílel i majitel zámku Kratochvíle Vilém z Rožmberka a jeho bratr Petr Vok.⁹⁴

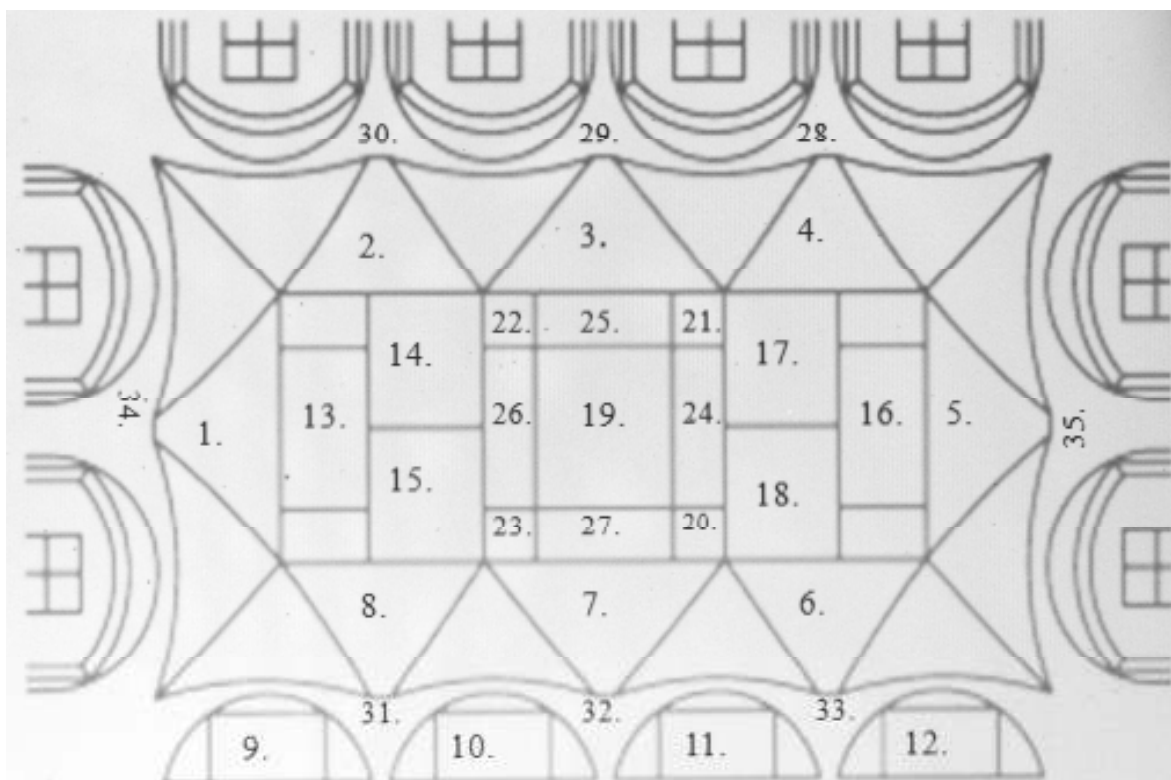
V následujících odstavcích se pokusím zmapovat římské dějiny na klenbě sálu. Pro přehlednost jsem jednotlivá pole klenby označila číslicemi, na které se v textu odkazují, a ty umístila do schematického plánu klenby sálu [viz Obrázek č. 5]. Při popisu a identifikaci jednotlivých scén římské historie vycházím především z článku Milady

---

⁹³ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠKOVÁ Milada: Výjevy z římské historie v prostředí české renesance, in: Umění 3 (1960) 287-299.

⁹⁴ Srov. tamtéž.

Matyášové – Lejskové z roku 1960. V citovaném článku se autorka odkazuje na práce Františka Dl. Středy z roku 1913 a Jiřího Sedlačka, Františka Mareše z roku 1913. Autorka srovnává náměty z římských scén a uvádí je do nových souvislostí, v některých situacích se tak dostává do přímého sporu s dalšími jmenovanými. Tento dialog jsem se snažila ve své práci zanechat. Proto u některých sporných výjevů uvádím více námětů, tak jak je prezentuje Lejsková – Matyášová, Středa, Sedláček s Marešem.

Obrázek č. 5 – Klenba Velkého zlatého sálu [Waisserová Jana: *Průběh restaurování, Praha 2006. Restaurátorská zpráva.*]

1. Uprostřed jižní stěny na rozhraní klenby je první z osmi oválných rámců. Vidíme v něm Pompilia, jak opisuje kruh kolem Antiocha [viz Příloha č. 80].⁹⁵ Vedle obou

---

⁹⁵ Antiochos Epifanes Byl to syrský král, pověstný svou roztěkaností a nerozhodností. Proti vůli Říma se pokusil obsadit Egypt. Před Alexandrií mu předal vyslanec římského senátu Pompilius příkaz, aby zemi opustil. Antiochos se chtěl poradit s přáteli, ale Pompilius kolem něj opsal v písku kruh a nedovolil mu z něj vystoupit, dokud se na místě nerozhodl ve prospěch Říma. [Srov. LIVIUS Titus: *Dějiny I, Praha: Svoboda, 1971.*]

hlavních aktérů stojí ještě další postavy. Pozlacency jsou detaily oblečení (límce, záhyby šatů), šperky a také hůl.

2. Další výjev ve velkém oválném rámu pokračujícím na západní stěně je scéna zobrazující jmenování Luciuse Quinctiuse Cincinnatuse diktátorem [viz Příloha č. 81].⁹⁶ Ústřední je postava Luciuse, který je oděn do jednoduchých šatů, je zastižen při orbě pole (pluh je zapřažen za dva voli). Vedle Lucia je muž na koni (posel) a jeho doprovod. Pozlacency jsou volské rohy, popruhy koní a detaily na oblečení posla a doprovodu.
3. Prostřední oválnou scénou na západní straně je zobrazení Veturie a Volumnie před Coriolanem [viz Příloha č. 82].⁹⁷ Postava Volumnie klečí a spíná ruce, stejně jako další čtyři stojící postavy. Mezi nimi je hned za Volumnií matka Coriolana Veturie. Proti nim skupinka postav v čele s Coriolanem držící meč. Pozlacené jsou opět detaily šatů, pásky, části brnění, zbraně, šperky a čelenky ve vlasech.
4. Poslední scénou v oválném velkém poli na západní stěně je vyobrazení Zavraždění krále Servia Tullia [viz Příloha č. 83].⁹⁸ Uprostřed zhluhu lidí je Servius Tullius přidržován neznámým násilníkem a naproti němu stojí Tarquinius Superbus, který drží napřažený meč směřující k srdci Servia Tullia. Zlacení zvýrazňuje detaily šatů a zbraní.
5. Uprostřed severní stěny je pátý výjev v oválném rámu. Námět v rámu není jasný, prameny se v tématech rozcházejí. Uvádějí ale, že jde o scénu Horatia Coclea bojujícího na mostě s Etrusky [viz Příloha č. 84], jiné zdroje uvádí, že jde o Publiuse Deciuse Muse, jak se zsvěcuje smrti. Na reliéfu vystupuje jezdec na koni v plné zbroji a s kopím v ruce, jak útočí na muže před sebou, přechází přes most. Zlacení je na šatech, zbraních a postrojích koně.

---

⁹⁶ Ve válce se Sabiny bylo římské vojsko obklíčeno a hrozila mu porážka. Senát proto rozhodl jmenovat vojevůdcem statečného a čestného Lucia Quinctia. Poselstvo jej zastihlo na poli při orání, on jmenování přijal a v rozhodné bitvě Sabiny porazil. [Srov. LIVIUS Titus: Dějiny I, Praha: Svoboda, 1971, 255 – 256.]

⁹⁷ Gnaeus Martius Coriolanus, římský vyhnanec, oblehl s vojskem Volskům Řím. Jeho matka Veturie a manželka Volumnie s římskými paními jej uprosily, aby město ušetřil. Coriolanus matčině prosbě vyhověl. [Srov. tamtéž.]

⁹⁸ Vraždu krále Servia Tullia si objednala jeho dcera, Tullia, která byla manželkou Tarquinia Superba. Ten vraždu spáchal. [Srov. tamtéž.]

6. První oválný výjev na východní straně je scéna zobrazující jak byl, Tarquinius Priscus zavražděn [viz Příloha č. 85].⁹⁹ V poli je ležící postava Tarquiniuse, jak se brání a nad ním klečí dva muži, drží v ruce sekery a vraždí ho. Zlacený jsou sekery vrahů a koruna krále.
7. Uprostřed východní stěny mezi dveřmi do vedlejších pokojů, Valerius Corvus bojuje s Galem [viz Příloha č. 86].¹⁰⁰ V boji mu pomáhá havran, který nepříteli klove do očí a obličej. Na scéně jsou pouze dvě mužské postavy a pták. Zlacený jsou helmy a další části výzbroje. Určení výjevů není příliš jasné podle některých jde o Romula, který zabíjí Rema.
8. Poslední výjev v oválném rámu zobrazuje neidentifikovanou scénu na níž je šest postav. Tři muži stojí v levé části a naslouchají druhé trojici mužů, která před nimi klečí a prosí. Středa uvádí, že námětem jsou Capuánští prosící Marcela [viz Příloha č. 87], aby jich ušetřil za zradu. Pozlacený jsou opět detaily šatů a zbroje.
9. Na východní stěně jsou čtyři lunety v nejjižnější z nich je umístěn reliéf zachycující počátek římských dějin. Vlčice na výjevu kojí dva malé chlapce, Romula a Réma [viz Příloha č. 88].¹⁰¹ Pozlacené jsou pouze listy na stromech.
10. Druhá luneta vyobrazuje Tita Manilia jak zabíjí Gala na mostě [viz Příloha č. 89]. Na scéně jsou dvě postavy zachyceny v boji na mostě. V rohu scény jsou tři přihlížející vojáci. Zlacený je bohatě šat a zbraně bojujících mužů i vojáků. Námět je opět sporný. Sedláček s Marešem uvádí, že jde o souboj Horatiů a Curiatiů, Středa naopak tvrdí, že scéna znázorňuje Horatia Coclea na mostě (tento výjev je však podle Matyášové - Lejskové umístěný ve Zlatém sále v oválném rámu na severní stěně).
11. Třetí z lunet je vyplněna scénou z bitvy, proti sobě stojí tři postavy (dva vojáci proti jednomu). Na zemi leží tři padlí bojovníci, po kterých doposud válčí muži

---

⁹⁹ Tarquinius pocházel z Etrurie a byl pátým římským králem. Svoji volbu prosadil lstí, když synům svého předchůdce Anka Marcia znemožnil účast na sněmu. Ti ho pak po třicetiosmi letech vlády dali ubít najatými vrahy. [Srov. LIVIUS Titus: Dějiny I, Praha: Svoboda, 1971, 95 – 96.]

¹⁰⁰ Valerius Corvus vedl hrdiný boj s Gally za čest římského vojska. K vítězství mu pomohl havran seslaný bohy. [Srov. tamtéž.]

¹⁰¹ Dvojčata, podle legendy synové boha Marta a vestálky Rhey Silvie byli zachráněni a odkojeni vlčicí. [Srov. tamtéž, 45.]

šlapou. Jde pravděpodobně o boj Horatiů a Curiatiů [viz Příloha č. 90].¹⁰² Pozlacen je opět šat, zbraně, pásy bojujících. Sedláček a Mareš označují výjev jako Dva Curiaty, kteří pronásledují Horatia.

12. Na poslední lunetě je Tullia, jak jede přes otcovu mrtvolu [viz Příloha č. 91].¹⁰³ Přes celý reliéf je zobrazen kočár s velkými koly, do kterého jsou zapřaženi tři koně. Na kozlíku sedí kočí s bičem v ruce a otáčí se na ženskou postavu, která sedí v zadu. Žena má na hlavě korunu. Pod předními koly kočáru leží mrtvý muž s korunou na hlavě. Pozlaceny jsou především obě koruny, bič a postroje koňů.

Další pole, která ještě zobrazují příběhy z římských dějin, jsou přímo na vrcholu klenby a rozprostírají se kolem velkého čtverhranného pole s rožmberským jezdcem, ctnostmi a erby manželek Viléma z Rožmberka. Na jižní straně a severní straně sálu jsou vždy tři výjevy.

13. V nejmenším poli na jižní straně jsou tři stojící muži, jsou umístěni v levé části scény a hledí doprava, kam směřují i jejich zdvižené ruce [viz Příloha č. 92]. Prameny se zde opět rozcházejí v určení námětu. Podle některých v rámu přísahají konsulové, nebo Horatiové, někteří také uvádějí, že jde o tři zbrojence a člun, i přestože na výjevu člun nenajdeme (pravděpodobně mohl být umístěn v pravé části, která je dnes prázdná). Zdobeny zlatem jsou šaty mužů a květiny.

14. Dalším ze tří výjevů na jižní straně je Cloelie přeplouvající Tiber s družkami [viz Příloha č. 93].¹⁰⁴ Na scéně jsou tři ženy na koních jak se brodí řekou. Jsou oblečeny v rozevlátých šatech, jejichž detaily jsou zlaceny, stejně jako jejich členky a postroje koní.

---

¹⁰² Příběh z války Říma proti Albě Lonze. Rozhodný boj svedli tři bratři Horatiové na římské straně a tři bratři Curiatiové na straně Alby Longy. Nejprve vítězili Curatiové, ale nakonec podlehli, když poslední z Horatiů předstíraným útekem rozdělil své pronásledovatele a postupně je porazil. Dal tak pro historii příklad hrdinství a válečné lsti. [Srov. LIVIUS Titus: Dějiny I, Praha: Svoboda, 1971, 73 – 74.]

¹⁰³ Tullia jede přes otcovu mrtvolu dcera krále Servia Tullia, manželka Tarquinia Superba, žena násilné a nenávislné povahy, která donutila Tarquinia Superba, aby se zmocnil trůnu jejího otce. Když byl Tullius zavražděn, nelítostně přejela svým vozem otcovo tělo. Tarquinius Superbus byl posledním římským králem. Pro svoji krutost a zločiny byl zbaven vlády a vypovězen. V Římě pak byla ustanovena republika. [Srov. tamtéž, 105 – 106.]

¹⁰⁴ za válek s Etrusky byla spolu s jinými římskými dívkami vydána jako rukojmí do tábora krále Porseny. Oklamala však strážce a uprhla přes Tiber do rodného města. Ale aby nebyla porušena úmluva mezi bojujícími stranami, vrátila se za nějaký čas zpět. Král Porsena jí z obdivu nad tímto činem daroval svobodu. [Srov. tamtéž, 143 – 144.]

15. Poslední scénou z jižní trojice je Romulus porážející caeninského krále [viz Příloha č. 94].¹⁰⁵ V dolní části výjevu leží obličejem k zemi muž s korunou na hlavě. Nad ním stojí bojovník s napřaženou rukou s mečem a chystá se k poslednímu úderu. V pozadí pozoruje boj několik postav. Na reliéfu jsou v dálce zachyceny listnaté stromy. Pozlacená je koruna padlého krále a lem jeho šatů, také zbraně, opasky a oděv ostatních. Sedláček identifikuje scénu jako vojína dorážející ležícího protivníka a Středa jako Romula porážejícího seinského vůdce.
16. Na severní straně jsou další tři scény uspořádané v podobném obrazci jako scény na straně jižní. Nejsevernější čtvercové pole zobrazuje korunovaci Numa Pompilia [viz Příloha č. 95].¹⁰⁶ Dvě mužské postavy v honosném oblečení, jeden s korunou na hlavě a hermínovým pláštěm, přidržují třetího muže uprostřed. Tento muž má na hlavě korunu a muž vpravo se jí dotýká. Oba postraní muži se drží za ruce v místech pasu prostřední postavy. Všechny postavy jsou oděny ve zlatem oděných pláštích. Pozlacené jsou i jejich koruny a zbraně za pasem.
17. Ve druhém rámu na severní straně sálu, Sophonisbe pije jed [viz Příloha č. 96].¹⁰⁷ Hlavní postava ženy drží číši u svých rtů. Je obklopena dvěma skupinami přihlížejících. Za ní stojí dámy, skupina tří mužů ji sleduje zepředu. Mezi postavami se proplétá velký chlupatý pes. Šaty figur jsou bohatě zdobeny zlatem zvláště jsou touto technikou i šperky a koruna a číše.
18. Posledním výjevem s římskou historií je scéna Sophosbine před králem Masinissou. [viz Příloha č. 97].¹⁰⁸ Na reliéfu je klečící ženská postava před mužem – jezdcem na koni. Jezdec je zprava doprovázen vojákem. Za ženou stojí další dvě ženské postavy. Zlatem jsou zdůrazněny šperky, postroj koně, zbraně a záhyby šatů. Plášť

---

¹⁰⁵ Scéna vypráví o založení Jupiterova chrámu na Kapitolu, kde vítězný Romulus obětoval bohu zdroj poraženého caeninského krále. [Srov. LIVIUS Titus: Dějiny I, Praha: Svoboda, 1971.]

¹⁰⁶ Na znamení bohů byl Numa Pompilius pro svoji moudrost, spravedlnost a zbožnost zvolen druhým římským králem, přestože nebyl rodilý Říman. [Srov. tamtéž, 63 – 64.]

¹⁰⁷ Římský vojevůdce Scipio vytknul Masinissovi sňatek se Sophonisbe a donutil jej, odvolává se na spojenecké závazky, vydat Sophonisbe Římu. Masinissa nechtěl a proto umožnil Sophonisbe spáchat sebevraždu. [Srov. tamtéž.]

¹⁰⁸ Manželka punského krále Syfaka, která po dobytí Ciry byla zajata spojencem Římanů Masinissou, králem v Numidii. Sophonisbe prosila krále, aby ji raději zbavil života, než vydal nenáviděným Římanům. Masinissu se do ní zamiloval a neuváženě s ní uzavřel sňatek v naději, že tak Sophonisbe před Římany uchrání. [Srov. tamtéž.]

prosící ženy byl pravděpodobně polychromován karmínovou barvou, jak prokázaly restaurátorské průzkumy.¹⁰⁹

Uprostřed klenby je velký čtvercový rám [viz Obrázek č. 5, pole 19.], který vymezuje pole, ve kterém je rožmberský jezdec [viz Příloha č. 98]. Postava i kůň jsou zachyceny v pohybu – kůň ve velkém skoku a jezdec s vytaseným mečem mávajícím nad hlavou. Jezdec je v brnění, které je celé pozlacené. V levé ruce drží štít, na kterém je rožmberský erb, tzn., pole je rozděleno zlatým pruhem na dvě poloviny, v horní části je pětistá růže a v dolní polovině jsou tři příčné pruhy. Pětistou růží, jako symbol Viléma z Rožmberka najdeme také na konci hledí na přilbě a na vrcholu přilby. Pod sedlem je přes koně přehozen plášť, látka karmínové barvy se zlatým lemem. Zlacen je i postroj koně a jeho podkovy. Pozadí reliéfu je vyplněno malbou, připomínající brokát, který je zlacen.¹¹⁰

Kolem jezdce jsou v rozích rozmístěny menší rámy se čtyřmi erby manželek Viléma z Rožmberka [viz Příloha č. 99 – 102]. V severovýchodním rohu [20.] je erb se čtyřmi poli, dvě jsou červená, jedno modré, jedno žluté. V polích jsou umístěni dvouocasí lvi. Je to erb Kateřiny Brunšvicke, první manželky Viléma z Rožmberka (manželství trvalo od roku 1557 – 1559). V severozápadním rohu [21.] je erb Sophie Braniborské, druhé manželky Viléma z Rožmberka (1561 – 1564). V horní polovině erbu jsou na bílém pozadí dvě červené orlice a pod nimi je pole kárované. Uprostřed je menší modrý erb se zlatým žezlem. V jihozápadním poli [22.] je erb se čtyřmi poli, dvě, napříč, jsou károvaná červenobíle, zbylá pole jsou vybarvena zlatem a přepůlena červeným pruhem. Jde o erb třetí manželky Viléma, Anny Marie Bádenské (1578 – 1583). Poslední erb je v jihovýchodním rohu [23.], představuje čtvrtou manželku Viléma z Rožmberka, Polyxenu z Pernštejna (1587 – 1592), která ho jako jediná přežila. Ve zlatém poli je zubří hlava s houžví v nozdách.¹¹¹

Mezi erby manželek Viléma z Rožmberka Melana vtěsnil personifikace kardinálních ctností. [viz Příloha č. 103 – 106]. Ty jsme mohli obdivovat již v Předpokojí. Na severní straně je v obdélníkovém rámu [24.] Spravedlnost – Iustitia, drží meč a váhy. Na západní

---

¹⁰⁹ Srov. KRHÁNKOVÁ Kateřina: Státní zámek Kratochvíle - Restaurování štukové výzdoby a nástěnných maleb ve Velkém zlatém sále, Praha: 2008. [restaurátorská zpráva].

¹¹⁰ Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém – okres prachatický, Prachatice: Galerie Nahofe, 1995, 79.

¹¹¹ Srov. tamtéž, 79.

straně [25.] je Střídmost – Temperantia, jak nalévá nápoj z konvice do číše. Na jižní straně [26.] je Statečnost – Fortitudo, která podpírá, přidržuje sloup. Na straně východní [27.] je čtveřice ctností zakončena Moudrostí – Prudentia, jenž drží hady a ptáka. Všechny ctnosti jsou zachyceny v pozici sedu, nad nimi v rohu je závěs a vedle nich strom – hrušky. Zlacený jsou jednak atributy ctností (hadi, konvice, číše, sloup, váhy, meč) a také listy a plody stromů, lemy závěsů.¹¹²

Mezi výše popsány čtyřmi lunetami a okny jsou nepravidelné čtyřúhelníkové výseče. Na východní a západní stěně jsou v nich zobrazeny ženské postavy v dlouhých antických šatech, různých pozicích, s různými předměty v rukou. Na západní straně od severního rohu je v těchto rámech postavena žena stojící čelem k pozorovanému, v levé ruce drží hůl a pravou ruku má zvednutou nahoru [28.]. Vedle ní v dalším rámu, je žena s nádobou ovoce [29.]. Poslední na této straně je žena se stuhou se štrápci v rukách [30.]. Na protější straně je žena mírně z boku, levou ruku si přidržuje šaty a v pravé ruce má hořící svíčku [31.]. Uprostřed východní stěny je žena s mističkami v rukou. Stojí zády k pozorovateli a hlavu natáčí přes pravé rameno [32.]. Poslední antická žena stojí z boku, vlasy má spletené do copu a její šaty jsou spíše renesanční než antické [33.]. V rukou drží desku, na které je vyryta signatura štukátéra Antonia Melany [viz Příloha 107]. Přesně je na plaketě nápis ANTONIUS MELANA FECIT (Antonio Melana vytvořil). Na jižní a severní stěně [34., 35.], v podobných štukových rámech, ve kterých jsou umístěny antické ženy, jsou bohatě propletené ornamenty, stužky se zakomponovanými detaily květin, lístečků, hlav zvířat. Na severní straně je tento výjev doplněn o oválné pole s nápisem HOC OPUS EST GRATIA DEI OPERATUM (Toto dílo provedeno milostí boží) [viz Příloha č. 108].

Klenbu sálu a jednotlivá velká pole s příběhy z římské historie, s postavami a erby doplňují výseče s bohatými propletenými festony, girlandami s ovocem, s vázami a pugety květin, s bájnými zvířaty – draky, grify, s okřídlenými hlavičkami andělů, se stuhami, závěsy z květin a ovoce, s provázky, se štrápci, se stromy. Na klenbě nalezneme kromě růží na jezdcích dalších několik desítek pětিলístých růží, které jsou polychromovány karmínovou barvou. Pás drobných růžiček obíhá celý sál v místě, kde končí štuková výzdoba a začíná malovaná tapeta.

---

¹¹² Srov. SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém – okres prachatický*, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995, 80.

5 Restaurování na zámku Kratochvíle

Restaurovátké práce, které probíhaly a probíhají na zámku Kratochvíle můžeme rozdělit na dvě větší období. První z nich započalo v 50. letech a trvalo 30 let. Druhá velká etapa se začala psát již v 80. letech, ale svého vrcholu dosáhla až v průběhu posledních deseti let. Ale začněme od počátku.

V roce 1954, velmi krátkou dobu po té, co se zámek Kratochvíle dostal pod správu Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích, se začalo s prvními opravami a restaurátorskými pracemi. První práce se zaměřily na figurální štukové reliéfy ve Zlatém sále, prováděl je Kabeš. Štuky v Malém zlatém pokoji a Pánské ložnici restaurovali Jan a Miroslav Kolář. Vladislav Turský se podílel na opravě štuků v kostele Narození Panny Marie, společně s Miroslavem Kolářem. Samostatně Turský pracoval na ornamentálních sgrafitech na vnějším průčelí předzámčí. V roce 1957 se na Kratochvíli objevila akademická malířka Milada Zbiralová. S přestávkami očišťovala vnitřní malby ve vile, odstraňovala nepůvodní štuky a stírala staré retušy. Kvůli statickým poruchám,¹¹³ které byly mezi léty 1966 – 1968 zajišťovány, musely být tyto práce přerušeny. Tato první etapa restaurátorských prací skončila v roce 1969.¹¹⁴

Milada Zbiralová ve Vstupním sále pracovala od roku 1966, v té době byla klenba po celém obvodu odtržena od stěn a v některých místech trhliny dosahovaly až desetacentimetrové šíře. Celý sál také trpěl velkou vlhkostí a plísní, a omítka v nižších místech opadala až na kámen. S retušováním malby restaurátorka začala už v roce 1967. Původní malba byla provedena na silné vrstvě omítky. Na vápenném podkladě byla slabě viditelná rytá kresba obrysů stromů, detailů krajiny, architektury i postav. Některé výjevy měly i barevnou kresbu štětcem v červeném a tmavě okrovém tónu. Způsob malby v silnějších vrstvách byl příčinou pozdějšího špatného stavu, protože mastnější vrstvy se při nešetrném zacházení a vlivem počasí loupaly a odpadávaly. Další problém malby byl

---

¹¹³ Velké škody na malbě ve vstupním sále byly napáchány trhlinami, které vznikly během statických problémů, první opravy nastaly v roce 1762, a pak přicházely další až do roku 1859. Trhliny byly nevhodně tmeleny a malby při těchto zásazích byly velice poškozeny. Sál ale nikdy nebyl zabílen.

¹¹⁴ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Restaurování rožmberské Kratochvíle, in: Památková péče 2 (1970) 100 – 109.

v tom, že George Widmann používal pigment, který byl nestálý. Některé části malby dokonce zčernaly ¹¹⁵ Po retušování malovaných polí přišly na řadu ornamentální pletencové pásy, a iluzivní pilastry. Větší chybějící místa malby byla sjednocena barevným tónem k celkové barevnosti sálu. Drobná poškození v sále byla vyspravena jemným tmelem a retušována. Nakonec byla provedena fixáž stěn. Při restaurování bylo také zjištěno, že George Widmann jako malíř na zámku Kratochvíle nepracoval sám, ale měl několik pomocníků, kteří měli trochu jiný rukopis. Widmann pracoval svým volným způsobem a jeho pomocníci měli trochu hrubší styl. ¹¹⁶ Restaurátorská práce na Kratochvíli byla velice důležitá a také úspěšná, ale restaurátorka na celou Kratochvíli sama. A také prostředky na opravy nebyly tak veliké.

Na přelomu 70. a 80. let se uvažovalo o vystavění prohlídkové trasy. Po domluvě mezi představiteli Památkového ústavu v Českých Budějovicích a Krátkým filmem Praha, se započalo s instalací Stálé expozice československého animovaného filmu. V jednotlivých místnostech vily byly rozmístěny skleněné vitríny s originálními nebo speciálně vytvořenými scénami s loutkami a postavami z animovaných filmů. Na stěnách byly připevněny skleněné panely, do kterých byly připevněny obrázky z filmů kreslených.

Během celých 80. let a na počátku 90. let (1988 – 1992) se rekonstruovala zámecká zahrada. Projekt zahrady vymyslel a realizoval Doc. Ing. arch. Otakar Kuča. Vycházel z dochovaných údajů a jediného dobového vyobrazení, Verleho veduty z roku 1686 [viz Příloha č. 1]. Do návrhu zapracoval prvky renesanční zahrady – květinové záhony uspořádané do geometrických obrazců, ovocné zámecké štěpnice a užitkovou část, kde se pěstovala zelenina a bylinky (místní kuchyně musela být částečně samostatná, protože byla vzdálena od města).

Během 80. let se začalo s restaurováním ohradní zdi a její malby, která se dochovala na vnitřní straně. V čele pracovní skupiny byl restaurátor Karel Hrubeš. Nejprve se zpracovávaly malované postavy na jižní straně ohradní zdi. Práce probíhaly v roce 1988. Restaurátoři zvýraznily barevné fragmenty, které se dochovaly, zpevnily odpadávající

---

¹¹⁵ Srov. LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Restaurování rožmberské Kratochvíle, in: Památková péče 2 (1970) 100 – 109.

¹¹⁶ Srov. tamtéž.

části. V práci na západní straně se pokračovalo až o několik let později, v roce 1998. Restaurátoři (především Martin Pavala jako vedoucí restaurátorské společnosti Tradice, s. r. o.) se ke zdi musely vracet ještě několikrát, a opravy provádět opakovaně. Situaci tu komplikovalo silné podmáčení a vzlínání vody do zdí. Restaurování maleb na straně severní probíhalo v roce 1999. Malba se na těchto stranách restaurovala mnohem citlivěji. Jen jemně se zvýraznily mušle v nikách a ornamenty. Postavy lovců, jejich části se nechaly ve stavu, ve kterém se zachovaly, jen se zpevnily a zafixovaly. V roce 1999, kdy se podruhé opravovala západní část ohradní zdi, se pracovalo také na obnově prostředního domečku, restaurovaly se malby, které se uvnitř zachovaly. Poslední východní strana ohradní zdi se opravovala v roce 2000, pod vedením jiné skupiny restaurátorů (Václav Špale a kolektiv).

V letech 1988 - 1991 byl obnoven vodní příkop, byl vyčištěn, zpevněn a znovu napuštěn po téměř 342 letech.¹¹⁷

Rok 1988 byl velmi bohatý na stavební a restaurátorské práce, které na zámku probíhaly. Kromě ohradní zdi a vodního příkopu, se do středu zájmů dostala vstupní věž. O dvanáct let později byl restaurován věžní hodinový stroj z druhé poloviny 17. století. Restaurátorem byl Robert Babka.

Jedním z největších restaurátorských úspěchů bylo znovuoobnovení Kostela Narození Panny Marie. Mezi léty 1993 – 1997 (20. července 1997 byl kostel znovu vysvěcen) zde pracoval především na malovaném Pašiovém cyklu tým restaurátorů ze společnosti Tradice, s. r. o. Kostel Narození Panny Marie byl ve velice špatném stavu. Poškození bylo několikero druhu: odpadávala barevná vrstva omítka, štuková výzdoba se začala drolit, polychromie se během let z části setřela, inkarnáty ztmavly na všech figurách do tmavěhnědého až černého tónu, pozlacení na štukové výzdobě se dochovalo ve větších či menších fragmentech. Dalším velkým problémem byly rozsáhlé praskliny související s nestabilitou kostela. Praskliny již byly v minulosti opravovány několikrát. Během restaurování kaple došlo k odstranění nepůvodního pilíře na jihozápadní straně kaple. Tímto činem však došlo k velice výraznému náklonu věže na západu. Věž, která byla

---

¹¹⁷ Vodní příkop byl vypuštěn v roce 1649, pravděpodobně v souvislosti se zřízením nového rybníku na západní straně areálu. [Vondřích Alexandr: Státní zámek Kratochvíle, 1983. [průvodcovský text].]

nasazena na původní průčelí západní zdi kaple, s sebou odtáhla i tuto zeď a navazující nároží. Odchylka věže od kaple dosáhla až 35 cm. Tato havárie způsobila rozsáhlé trhliny, které bylo nutné během restaurování opravit.

V roce 2000 se restaurovala ohradní zeď zvnější strany zámku Kratochvíle, kde se opravovaly psaníčková sgrafita. V čele restaurátorské skupiny byla Zuzana Wichterlová a J. Červinka. Pracovalo se také v prostředním domečku na východní straně ohradní zdi. Středem zájmu byly nástěnné malby v interiéru domku. Práce prováděla dvojice J. Novák a P. Novák.

Od roku 2002 začala skupina restaurátorů (Kateřina Krhánková, Jana Waiserová, Zuzana Wichterlova a jiní) pracovat na iluzivní malbě na východní straně vily. O rok později stálo lešení u jižní fasády. Další rok byla na řadě západní straně. Na severní straně se pracovalo v roce 2005, ale protože se ve stejném čase prováděly průzkumné práce ve Vladařově pokoje, dokončovala se severní fasáda ještě v roce 2006. Jednotlivé stěny fasád byly nejprve v dolní části odsolovány. Do výšky až 1,5 metru byla nanášena odsolovací směs, která byla opakovaně stloukána a znovu nanášena. Cílem bylo zredukovat množství solí, které se do omítky dostaly vzlínáním spodních a dešťových vod. Následně byly odstraňovány nevhodné tmely, omítka byla zpevňována a očišťována. Iluzivní malba byla následně retušována a částečně rekonstruována.

V roce 2005 se restaurátorské práce částečně přesunuly do prvního patra vily. Restaurátoři odstartovaly práce ve Vladařově pokoji. Následující sezónu se práce rozšířily i do vedlejší místnosti, do Malého zlatého pokoje. Ve Zlatém sále se také započalo s očišťováním štukových reliéfů, odstraňováním starých nevhodných tmelů, zpevňováním reliéfů, injektáží prasklin, následně se pracovalo na rekonstrukci chybějících částí s využitím původních předloh, a rekonstrukci zlacení a polychromie (které byly prokázány restaurátorskými průzkumy). V roce 2007 byly první úspěchy ve vile zpřístupněny veřejnosti. Malý zlatý pokoj a Vladařův pokoj byly vybaveny nábytkem a ukázaly tak cestu, po které se bude pokračovat. Ve Velkém zlatém sále se štukové reliéfy zlatily. Průběh zlacení návštěvníci zámku pozorovat v rámci prohlídkové trasy. Tato atrakce byla jakousi náplastí za uzavřené nepřístupné pokoje na východní straně v prvním patře (Pracovna Petra Voka, Ložnice, Předpokoj). V nich se očišťovaly štukové výjevy od druhotných nánosů a prachu. S velkou slávou byl výsledek prací představen o rok později. První patro bylo téměř hotovo, chyběl pouze Horní sál. Ten prošel rekonstrukcí na přelomu roku 2008 a 2009. V té době se také dokončovala Lovecká jídelna a restaurace jejích

maleb. Poslední velkou akcí byly práce ve vstupním sále. Pracovalo se zde v průběhu roku 2009. Restaurování maleb probíhalo také v několika etapách, jako u štukových reliéfů. Nejprve byly malby očišťovány a byly odstraněny ztmavlé retuše, dále byly barevné vrstvy zpevňovány a následně byly nově retušovány. Restaurátoři navázali na práci Milady Zbiralové.

Během těchto let byly restaurovány také dřevěné dveře. Jedny dveře jsou pernštejnské (je na nich vymalována zubří hlava s houžví v nozdách), a jsou dnes instalovány v Lovecké jídelně. Delší restaurované dveře pocházejí z doby eggenberské a jsou v Malém zlatém pokoji (jedny vedou do Velkého zlatého sálu a druhé do Vladařova pokoje). Prováděné průzkumy odhalily také původní malbu na dveřích do vestavěné skříně v Malém zlatém pokoji. Na těchto dveřích je dnes vidět zvířecí motiv (opice s číší vína na hlavě, papoušci sedící na různém druhu ovoce).

V dnešních dnech je pokoj dokončen a chystá se jeho slavnostní otevření, představení. V současné době se dokončují malé pokoje v přízemí, které ale nebyly nikdy zdobeny ať již malbou nebo štukem. Budou postupně otevírány během následujícího roku. Celá zrestaurovaná vila by tak měla být k vidění v roce 2011.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce, Zámek Kratochvíle – štuková a malířská výzdoba, bylo zmapovat a popsat současný stav nástěnných a stropních maleb, štukových reliéfů a další výzdoby na zmiňovaném místě. I přestože v minulosti se tímto tématem zabývala např. Lejsková – Matyášová (která identifikovala řadu předloh, podle kterých byly jednotlivé výjevy scény zpracovávány) přináší moje práce i nové informace, především o současném stavu jednotlivých výjevů.

Restaurátorské práce, které na zámku probíhají již téměř třicet let, jsou natolik zásadní a mění charakter dosavadní prezentace tohoto historického místa, že bylo zapotřebí zachytit jejich výsledek. Především štuková výzdoba se ve své dnešní podobě velmi přiblížila původnímu zpracování. To během let chátralo nešetrným zacházením, nezájmem, nevhodným používáním objektu.

Myslím si, že se mi podařilo z velké části naplnit na začátku stanovený cíl. V textu jsem popsala jednotlivé výjevy, reliéfy a malby, které jsou na Kratochvíli více či méně přístupné veřejnosti. Neomezila jsem se jen na výzdobu v hlavní budově, vile, ale popsala jsem stav maleb a štuků i v okolních budovách a částech zámeckého komplexu (Kostel Narození Panny Marie, ohradní zeď, domečky na ohradní zdi).

Uvědomuji si však také, že představovaný text má řadu nedostatků, jde například o velmi krátké medailonky tvůrců Kratochvíle (tj. Georga Widmanna, Antonia Melany). Důvodem tohoto nedostatku je absence jakékoli dostupné monografie o zmiňovaných mistrech. Informace o jejich životě, jsou uváděny pouze v článcích, encyklopediích nebo přehledových publikacích, jako kusé útržky. Zajímavé by tedy bylo tyto kousky údajů shromáždit a uspořádat.

Někteří čtenáři mohou být zklamáni tím, že jsem se dopodrobna nezabývala ikonografií jednotlivých štukových výjevů a maleb, neporovnávala je s předlohami nebo výjevy z jiných prostředí se stejnou nebo podobnou tematikou. Mým cílem bylo představit výjevy tak, jak vypadají dnes, jak je odborníci zrestaurovali a ukázali tak, jak původně (za dob posledních Rožmberků) Kratochvíle ohromovala svou krásou a přepychem. Zlacení, které se vrátilo na štukové reliéfy (restaurátorské průzkumy prokázaly zlacení ve Velkém zlatém sále v obrovském rozsahu), ukázalo, že Kratochvíle nebyla jen obyčejným venkovským letohrádkem, ale opravdovým skvostem. Rozbor jednotlivých ikonografických předloh by

byl zajímavým tématem pro další zpracování. (Některé původní předlohy jsou zachovány např. ve Vídni.)

Seznam použitých pramenů

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANTL, Theodor: Dějiny města Netolice, Netolice: [b.n.], 1903.

BŘEZAN Václav: Životy Posledních Rožmberků, Praha: Svoboda, 1985.

HAUBELT Josef: Jakub Krčín z Jelčan, Praha: Rodiče, 2003.

JUŘÍK Pavel: Jihočeské dominium, Praha: Libri, 2008.

KRČÁLOVÁ Jarmila: Renesanční stavby Baltassara Maggiho v Čechách a na Moravě, Praha: Academia, 1986.

LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Restaurování rožmberské Kratochvíle, in: Památková péče 2 (1970) 100 - 109.

LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: Výjevy z římské historie v prostředí české renesance, in: Umění 3 (1960) 287–299.

LEJSKOVÁ – MATYÁŠOVÁ Milada: K malířské výzdobě rožmberské Kratochvíle, in: Umění 5 (1963) 360–370.

LIVIUS Titus: Dějiny Říma, Praha: Svoboda, 1971.

SEDLÁČEK Jiří, MAREŠ František: Soupis památek historických a uměleckých v Království Českém, okres Prachatický, Prachatice: Galerie Nahoře, 1995. [Fotoreprint původního vydání z roku 1913].

MÍKA Alois: Osud slavného domu – rozkvět a pád rožmberského dominia, České Budějovice: Růže, 1970.

STŘEDA František DI: Zámek Kratochvíle, Praha: nakladatel F. Topič, 1916.

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDOJŮ, NEPUBLIKOVANÝCH DOKUMENTŮ:

KRHÁNKOVÁ Kateřina: Státní zámek Kratochvíle - Restaurování štukové výzdoby a nástěnných

TROUP Vojtěch: Státní zámek Kratochvíle, Kratochvíle: 2009. [Průvodcovský text].

VONDŘICH Alexander: Státní zámek Kratochvíle – stálá expozice loutkového a kresleného filmu, České Budějovice: 1983. [Průvodcovský text].

maleb ve Velkém zlatém sále, Praha: 2008. [Restaurátorská zpráva].

WAISSEROVÁ Jana: Průběh restaurování, Praha 2006. [Restaurátorská zpráva].

Chiaroscuro, in: Výkladový slovník, Praha: Grada, 2004, 89.

Základní ikonografie výzdoby kaple,
http://www.tradice.com/realizace/komplex/Kratochvile/Kaple_restINT_ikonografie.htm,
(1.4.2010).

Základní ikonografie výzdoby kaple,
http://www.tradice.com/realizace/komplex/Kratochvile/Kaple_restINT_ikonografie.htm,
(1.4.2010).

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Veduta zámku Kratochvíle, Jindřicha de Verle: Veduta, 1686, Státní zámek Kratochvíle. Foto: autor. str. 9

Příloha č. 2 – Vila Farnesina, Řím – Trastavera, pohled na budovu. Foto: http://farm1.static.flickr.com/109/267856851_71408eaefc.jpg, (4. 4. 2010).

Příloha č. 3 - Vila Farnesina detail malby – Cupid a Psyché, Raffael, 1517. Foto: <http://eternallycool.net/wp-content/uploads/2008/07/villa-farnesina.jpg>, (4. 4. 2010).

Příloha č. 4 - Vila Farnesina, Řím, interiér vily, 1508 – 1511. Foto: <http://eternallycool.net/wp-content/uploads/2008/07/villa-farnesina.jpg>, (4. 4. 2010).

Příloha č. 5 – Letecký pohled na zámek Kratochvíle, 2007. Foto: autor.

Příloha č. 6 – Kostel Narození Panny Marie, pohled ze západu. Foto: autor.

Příloha č. 7 – Jižní fasáda vily zámku Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 8 – Severní fasáda vily zámku Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 9 – Kratochvíle, nika, ohradní zeď na jižní straně. Foto: autor.

Příloha č. 10 – Sluneční hodiny, na fasádě vily zámku Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 11 – Nanebevstoupení, výjev z pašijového cyklu, nástropní malba v Kostele Narození Panny Marie. Foto: autor.

Příloha č. 12 – Lov na kamzíky, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 13 – Lov na medvědy, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 14 – Lov na kance, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 15 – Lov na králíky, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 16. Bojující jeleni, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 17 – Lovec, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 18 - Lovec se psy, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 19 – Velbloud, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 20 – Medvěd, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 21 – Kočkodan, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 22 – Gryf, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 23 – Bílý sob, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 24 – Rys, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 25 – Opice, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 26 – Lev, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 27 – Levhart, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 28 – Osedlaný velbloud, nástropní malba ve Vstupním sále vily, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 29 – Dekorativní malba v okenním výklenku, Vstupní sál, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 30 – Bílý pes s obojkem se letopočtem, detail lovecké scény Lov na medvěda, Vstupní sál, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 31 – Lovec, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 32 - Lovec, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 33 - Lovec, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 34 - Lovec, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 35 – Slon, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 36 – Jelen, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 37 – Tygr, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 38 – Lev, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 39 – Nosorožec, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 40 – Kozorožec, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 41 – Jednorožec, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 42 – Kamzík, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 43 – Kanec, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 44 – Lov na králíky, fragment nástěnné malby v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

Příloha č. 45 – Medvěd, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

- Příloha č. 46 – Vlk s kořistí, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 47 – Liška s kachnou, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 48 – Trojice zajíců, nástropní malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 49 – Vertumnus, nástěnná malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 50 – Autumnus, nástěnná malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 51 – Cyparissus, nástěnná malba v Lovecké jídelně, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 52 – Putt, anděl s houslemi, nástěnná malba ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 53 – Samson a Dalila, nástropní malba v Malém zlatém pokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 54 – Samson trhající lva a Samson bojující s Filištínskými, nástropní malba v Malém zlatém pokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 55 – Oslepení Samsona a Samson borající chrám Filištínských, nástropní malba v Malém zlatém pokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 56 – Juno, nástěnná malba v Malém zlatém pokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 57 – Palas Athéne, nástěnná malba v Malém zlatém pokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 58 – Renesanční loutnistka, nástěnná malba v Malém zlatém pokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 59 – Neptun s ledňáčkem na hlavě, nástěnná malba ve Vladařově pokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 60 – Štuková výzdoba v klenbě presbytáře, Kostel Narození Panny Marie, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 61 - Pásky pletenců
- Příloha č. 62 – Vlašský krb, Horní sál vily zámku Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 63 – Vlašský krb, Vstupní sál vily zámku Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 64 – Jaro, štukový reliéf v Ložnici, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 65 – Léto, štukový reliéf v Ložnici, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 66 – Podzim, štukový reliéf v Ložnici, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 67 – Zima, štukový reliéf v Ložnici, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 68 – Lukrécie, štukový reliéf v Ložnici, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 69 – Chudoba, štukový reliéf v Ložnici, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

- Příloha č. 70 – Allucius se snoubenkou před Scipionem, štukový reliéf v Ložnici, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 71 - Vraždění betlémských nemluvňat, štukový reliéf v Ložnici, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 72 – Víra, štukový reliéf v Předpokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 73 – Naděje, štukový reliéf v Předpokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 74 – Láska, štukový reliéf v Předpokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 75 – Tarquinius Superbus sráží makovice, štukový reliéf v Předpokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 76 – Curtius se vrhá do propasti, štukový reliéf v Předpokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 77 – Numus Pompilius na trůně, štukový reliéf v Předpokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 78 – Zápasící postavy, štukový reliéf v Předpokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 79 – Gaius Mucius Scaevola, štukový reliéf v Předpokoji, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 80 – Pompilius opisuje kruh kolem Antiocha, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 81 – Lucius Quinctius Cincinnatus zvolen diktátorem, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 82 – Veturie a Volumnie před Corialanem, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 83 – Zavraždění krále Servia Tullia, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 84 – Horatius Cocles bojuje s Etrusky, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 85 – Tarquinius Priscus zavražděn, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 86 – Valerius Corvus bojuje s Galem, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 87 - Štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 88 – Romulus a Remulus s vlčicí, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 89 – Titus Manilius zabíjí Gala na mostě, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 90 - Štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 91 – Tullia jede přes otcovu mrtvolu, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 92 - Štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

- Příloha č. 93 – Cloelie přelouvá řeku Tiber, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 94 – Romulus poráží caeninského krále, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 95 – Korunovace Numa Pompilia, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 96 – Sofinisbe pije jed, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 97 Sofinisbe před Masinissou, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 98 – Rožmberský jezdec, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 99 – Erb Kateřiny Brunšvicke, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 100 – Erb Sofie Braniburské, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 101 – Erb Anny Marie Bádenské, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 102 – Erb Polyxeny z Pernštejna, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 103 – Spravedlnost, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 104 – Střídmost, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 105 – Statečnost, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 106 – Moudrost, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 107 – Signatura Antonia Melany, štukový reliéf ve Velkém zlatém sále, zámek Kratochvíle. Foto: autor.
- Příloha č. 108 - Štukový reliéf ve Velkém zlatém sále s nápisem, zámek Kratochvíle. Foto: autor.

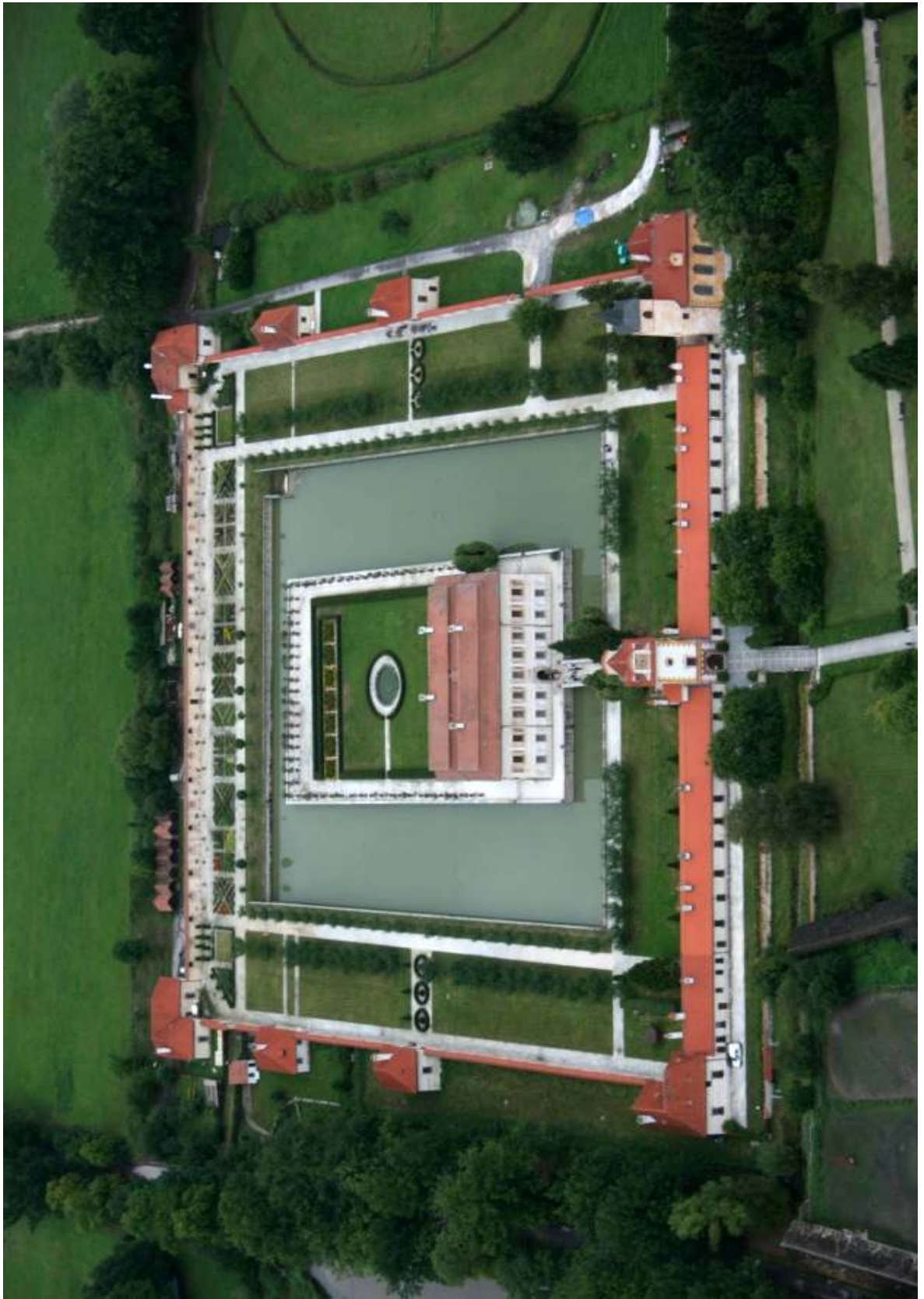

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha č. 9

Příloha č.10

Příloha č. 12

Příloha č. 13

Příloha č. 17

Příloha č. 18

Příloha č. 19

Příloha č.20

Příloha č 21

Příloha č. 22

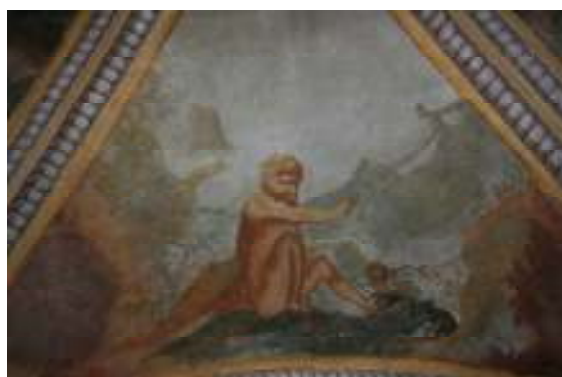
Příloha č. 23

Příloha č. 24

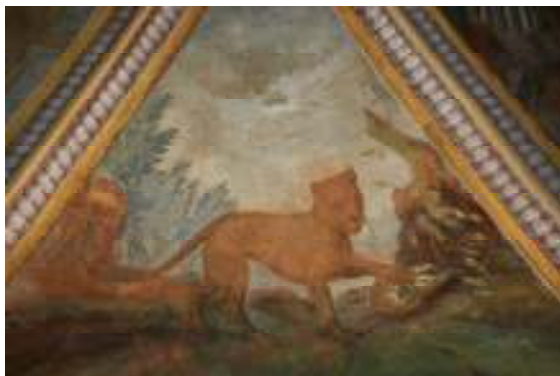
Příloha č. 25

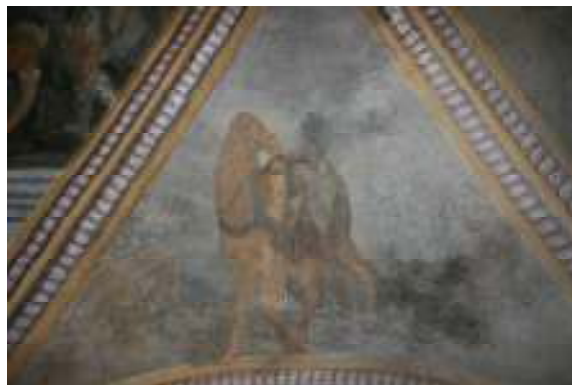
Příloha č. 26

Příloha č. 27

Příloha č. 28

Příloha č. 29

Příloha č. 30

Příloha č. 31

Příloha č. 32

Příloha č. 33

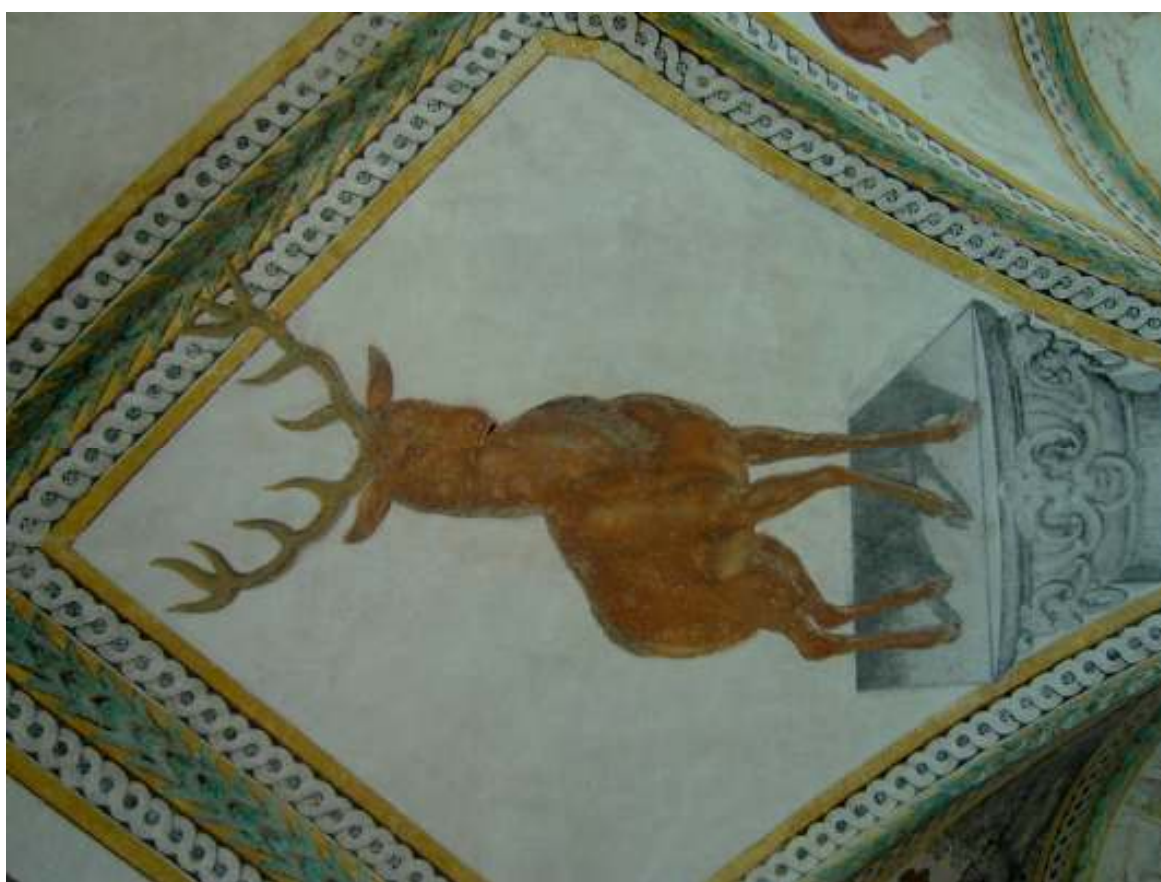

Příloha č. 34

Příloha č. 36

Příloha č. 37

Příloha č. 39

Příloha č. 41

Příloha č. 43

Příloha č. 46

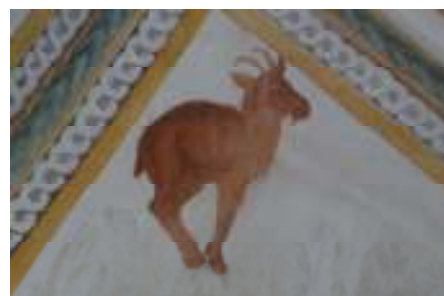
Příloha č. 38

Příloha č. 40

Příloha č. 42

Příloha č. 45

Příloha č. 47

Příloha č. 44

Příloha č. 48

Příloha č. 49

Příloha č. 50

Příloha č. 51

Příloha č. 52

Příloha č. 53

Příloha č. 54

Příloha č. 55

Příloha č. 56

Příloha č. 57

Příloha č. 58

Příloha č. 59

Příloha č. 61

Příloha č. 63

Příloha č. 64

Příloha č. 65

Příloha č. 66

Příloha č. 67

Příloha č. 69

Příloha č. 70

Příloha č. 71

Příloha č. 72

Příloha č. 73

Příloha č. 74

Příloha č. 75

Příloha č. 76

Příloha č. 77

Příloha č. 80

Příloha č. 81

Příloha č. 84

Příloha č. 85

Příloha č. 92

Příloha č. 93

Příloha č. 94

Příloha č. 95

Příloha č. 96

Příloha č. 97

Příloha č. 99

Příloha č. 101

Příloha č 100

Příloha č. 102

